XI все

Контрольный экз...

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 30 ноябрь, 1976 шу. • № 144 (5655). • Мах 2 кеп.

ДАЬХЕННА— ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ

Октябра кховзткъалагIча шерах деннад вай халкъ. Советски Iаьдал латтача шерашка хьабенача наькъага хьежача сийлахь-йоккхача, низ болча социалистически Даьхенах, ленински партех, советски наха карагIдувлача турпала гIулакхех доккхал а ду, деган гIоз а дувл вай. ХIаьта цуьнца цхьана вайна хьалхаиика отт Октябра 60 шу дизара даха ма-доаггIара накъадахара бехктохаме декхар.

КПСС XXV съезда исторически решенеша, ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленуме вай парте Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьло, берригача советски наьха санна, деган ураоттадаь къахьегаш ба Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой. Цар шоаш ца кхобеш болх бу иттлагIча пятилетка хьалхарча шера план а тIайнца социалистически декхараш а толамца кхоачашде гIерташ.

Цудухьа республика къахьегамхоша чIоагIа хьаллоац мехка хьалха латтача болхлоша, коллективаша дIадоладаь моллагIа а дика гIулакх. Из къаьстта белгалдувл хIанз производства эффективность айяра, болх дикагIа бара тIехьа къовсам а лоаттабеш мехка шерра социалистически ях ярҗача хана. Массаза а санна кердадар, дикагIдар дIадоладаьраш москвичаш ба. Республика чIоагIа хьаллаьцад «Дикала пятилеткана—болхлой тешам» аьнна цар дIадоладаьр, продукце дикалга комплексни хьажара йола львовски опыт, «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа болх бе аьнна грозненски химикаша даь кхайкарал.

Дукха ха йоацаш ленинградцаша тIахьехам баьб «Сийлахь-боккхача Октябра — кховзткъа ударни кIира» аьнна. Уж башха-дика гIулакхаш шерра даржаш латт. Партийни, профсоюзни организацеш декхарийла я цу болламашта керте отта, къахьегача коллективай хьинар производствана интенсификаци яра, Iилма-технически прогресса карагIдаьнпар балха юкъе доаладара тIадерзаде.

Из делга хIанз иттлагIча пятилетке республикана хьалхашка экономика, культура айяра, халкъа боахама дерригa доакъош дегIадоаладара доккхий декхараш оттача хана боккха лоархIам болаш да. Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахой декхарийла ба шера юкъера доакхха мехкдаьтта лаьгI ца долийташ, тIайоагIача хана из дуккагIа доаккхаргдола балхаш де. Болх беш йолча предприятешта реконструкци яра, технически эргаяхара чотах продукци дуккагIа яккха езаш ба мехкдаьтта чакхдоахараш, химикаш. ИттлагIа пятилетка энергетикеи машиностроении дегIайоалаяра керда хан-юкъ хургья. ГIишлошъераш шоай производственни база шеръе езаш а, гIирсаш дуккагIа хьалде дезаш а ба.

Доккхий мулаш даха дезаш ба юрташкара къахьегамхой. Пятилетка чакхйоалаш шера ялат 550 эзар тонн даккха деза. ДуккагIа дIаюргья хьажкIаш, дуга, лакхлургба цар хьувкъам. Комсаш шера 150 эзар тонн, баьцадааращ 165 эзар тонн доахаргда. Шура, дулх, фуаш дуккагIа дохкаргда паччахьалкхенга. Цу дерригнеша торо лургья культура айе, къахьегамхой вахара хьал дIахо тоаде.

ИттлагIча пятилетке а хьатIадоагIача 1977 шера а даха деза мулаш дувцаргда тахан хьаеллача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета йиьлагIча сессе.

КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеш, республика Лакхехьарча Совета сессе чIоагIъергйола халкъа боахам дегIабоалабара планаш вахаре кхоачашъеча дукха да партийни организацеех, цар деналах, чакхдаккха оттадаьр кхоачашдара нах оарцагIа баха царна харах тийша.

«Пленума решенеш, — белгалдир КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева, — партийни комитетий, берригача коммунистий практически балха денале программа а хинна дIаотта езя, къахьегамхой политически къахьегамеи хьинар кхы а чIоагIагIа айдара тIаберзабаь беча организаторски кхетам балареи балха ларде лувца еза».

Цудухьа хIара коммунист миччахьа а моллагIча а балха тIа из вале декхарийла ва ше ца кховеш къахьегарца, дисциплина дика лелаярца, тIадиллача гIулакхах бехктокхам хетарца кхычарна хьокхам тела.

Чакхдоалаш латт иттлагIча пятилетка хьалхара шу. Паччахьалкхен планаши тIайнца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара дерригa низаш тIадахийтарал бехктокхамегIа декхар дац республика халкъа боахама болхлошта хьалхашка латташ.

Октябра кховзткъа шу дизара, даха ма-доаггIара накъагIоргда вай!

Парторганизацей секретарий совещани

ДIадахача шоатта дийнахьа Грозне В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецe хилар городa предприятей, организацей, учрежденей юххьанцарча партийни организацей секретарий совещани. «КПСС XXV съезда решенешкеи Парте членалла кандидаташ хьанйбара Киргизе партийни организаце беча балха хьакъехьарча КПСС ЦК соцамгеи хьежжа городской партийни организацешка беча организационно-партийни балха хьакъехьа» доклад йир совещане КПСС Грозненски городской комитета хьалхарча секретара Н. И. Семенова.

Шоай балха опыт ювцаш, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара къахьегама коллективаш оарцагIйоахаш, лоархIамегIа йолча участкашка коммунисташ дIанийсбеш, тIадиллача гIулакха бола цар бехктокхам лакхбеш, керда нах хьачуэцаш парте мугIараш шердеш, къонача коммунисташта кхетам луш беча балха тIехь шоаш пайда эцаш йола формаши методаши ювцаш совещане къамаьлаш дир юххьанцарча партийни организацей секретараша.

Совещани чакхйоаллаш болх дикагIа вIаштIехьбаьккхача юххьанцарча партийни организацей секретарий йоккхача группана КПСС Грозненски горкома Сийлен грамоташ елар.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССИ ХЬАЕЛЛАРА ХЬАКЪЕХЬА

Тахан, 1976 шера 30 ноябре Iуйрийна 10 сахьат даьлча КПСС обкома политически дешара ЦIагIа болх бе йолалургья ялхазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета йиьлагIа сесси.

Депутаташ дIаязбергба Iуйрийна 8 сахьат даьлча денз КПСС обкома политически дешара ЦIагIа.

1977 шерарча кхашкарча балхашта юртбоахама техника ханнахьеи тIехдикеи тоаяь яккхара Урус-Мартановски района механизатораша даь кхайкарал чIоаггIа къоабалдаь хьал а лаьца, сихбенна тракторащ а кхыйола машинаш а кийчъеш ба Ачхой - Мартановски района «Лермонтовский» совхоза механически мастерске болхлой.

Техника тоаеча белгалваьнна къахьегаш ва совхоза центральни механически мастерске токарь, коммунистически къахьегама ударник, коммунист Халхигов Салауди. Из дика производственник хинна Iац. Салауди вокха хьехамча а ва. Дуккхача кагийча наха езайлийтай цо шин говзал.

СУРТА ТIА: С. Халхигов токара говзал Iомаеш ва дукха ха йоацаш Советски Эскара мугIарашкара цIавийрзача комсомольца В. Гайрбековна.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ПЛАНАЛ СОВГIА

Дика хьоккхамаш гойташ чакхдоаккхаш латт иттлагIча пятилетка хьалхара шу Наурски района «Терский» совхоза хьайбаш леладераша. Толамца кхоачашъяьй цар паччахьалкхенга шура, тха дохкара шера планаш. Иштта, шура шера халкъа боахама планагIа 1350 тонн йохка езаш хиннача дукха хIама ца эшащ 1520 тонн ехкай, хIаьта тха планал совгIа 13 тонн дехкад.

Кхоъ шурий-товарни ферма я совхозе. Царна юкъе яьржача яхье хьалха я Эльхаджиев Мустафас кулгалдеча ферма коллектив. Укх шера хIара кхоабача Iаттагара 2300 килограмм шура яккха социалистически декхар тIайийцадар цар. Денна дош тIеххкоачашдаьд. ХIара кхоабача Iаттагара 2350 килограмм шура яьккхай.

Боахама доаркашта юкъе къаьстта дика болх бу Юнусова Имане, Бахаева Асмарта, Устарханова Люсяс. ХIара Iаттагара шура яккхара укх шера шоаш тIайнца хинна социалистически декхар толамца кхоачашдаьд цар.

Жа леладерех белгалвакккха воагIа Муцагов Рапи. План 5,2 килограмм йолаш хIара устагIан тIера 6,8 килограмм тха даьккхад цо укх шера, хIаьта хIара бIаь устагIа тIехьара 129 Iаьхар хьакъоастабаьб. Цул совгIа жа Iаигара дахара кийчо еш районе яьржача яхье кхоалагIа моттиг а яьккхар цо. Цул дукха тIехьа ма бусаш болх бу жа леладераша Мамаев Мулиса, Кушаев Кукуза, кхычар.

Х. МАГОМЕТОВ.

МЕХКДАЬТТАХОША КЕРДА ТОРОНАШ ЛЕХ

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIайнца социалистически декхараши толамца кхоачашдара мел эша хьалаш долаш да тха мехкдаьттахой. Мехкдаьтта даккхара итт бетта план 103,1 процент кхоачаш а еш, планал совгIа даьккхад 11 эзар тонн «Iаьржа дошув». Продукци маьхала яккхара паччахьалкхен план 101,9 процент кхоачашъяьй. Къахьегама овсарле лакхъяра план 104,2 процент кхоачашъяьй цар.

Укх шера хадданза социалистически яхье хьалхалатташ хьайоагIачарех я Я. Б. Белхароев керте латтача шоллагIча РИТС-а коллектив. Цо итт бетта заданел совгIа даьккхад 4 эзар тонн мехкдаьтта. Иштта хьинаре къа а хьегаш шоаш тIайнца социалистически декхараш тIеххкоачашдеш ба цхьоалагIча, кхоалагIча РИТС-ай, скважинашта лаьттан кIала капитальни ремонт еча цеха, кхыча участкай коллективаш. Къаьстта дика къахьийгад укх шера скважинашта капитальни лаьттан кIалси ремонт еча цеха коллектиао. Цо итт бетта 14 скважина ремонт а еш, ханал дукха хьалха кхоачашийр шера план. Ремонтникий бригадашта юкъе хьалха латташ я И. М. Горковенко керте латта бригада.

Массане лоархIаши сийдеши ба шоай новкъосташта хьокхам а телаш къахьегаш бола мехкдаьтта доаха операторащ Х. Нанаев, В. Бузуглов, мехкдаьтта доаха мастер М. Торий, бурувдеттар В. Чуприпов, слесараш М. Горчханов, М. Нашхоев, кхы дукха бараш я.

ЧIоагIа йовкхо ю тха мехкдаьттеи гази йоахача управлене коллективо болх беш йолча скважинашкара доаккхаш дола мехкдаьтта тIа-тIа дуккагIа хилийтара. Духхьал дIабахача итт бетта чакхъяьккхай 226 геолого - технически мероприяти. Цар вIаштIехьдалийтар доаккхаш дола мехкдаьтта 117,5 эзар тонн тIакхетийта.

Управлене мехкдаьттахоша доахача толамашта юкъе дизза дакъа лоац рационализаторашеи изобретателашеи. ДIабахача итт бетта рационализатораша кийч а яь производствана юкъейихьача 92 рационализаторски предложене шера паччахьалкхенна беш бола пайда 74 эзар сом да. ХIаьта производствана юкъейоалаяьча изобретенешеи кердадарашеи шера паччахьалкхенна 381 сом пайда бу. ДикагIболча рационализаторех лоархIаш ба скважинашта капитальни ремонт ю мастер М. М. Монахов, слесарь В. И. Абозин, мехкдаьтта доаха оператор Х. Нанаев, кхыбараш.

«Малгобекнефть» НГДУ коллектива балха лоархIамегIчарех дола хьоккхамаш да скважинай фондех бизза пайда эцилга. Цу даькъе мехкдаьттахоша, инженерно - технически болхлоша даьча балхаша 1975—1976 шерашка лохдалийтадац доаккхаш дола мехкдаьтта. ХIанз тха управлене цхьаккха скважина яц болх ца беш.

Керда техникеи дикагIйола технологии производствана юкъеяхьара хIара шера план толамца кхоачашъеш хьабоагIа тха мехкдаьттахой. Духхьашха НГДУ балха юкъейоалаеш я штанговн глубинни насосаш. Механизированни хьисапе скважинашка болх байтара йола оптимальни режим а юкъейоалаеш латт хIанз. Скважинай призабойни зонашта обработка яра йолча поверхностно-активни веществаех шерра пайда ийбу МагIалбикерча ерригача промыслашка. Цо вIаштIехьдоалийт мехкдаьтта тIоанашкара хьадоаккха «Iаьржа дошув» дуккагIа хилийта, цох увш дола тух дIакъестадe. Укх тIеххьарча хана тохкаш я скважинай призабойни зонашта углекислотаца обработка яра метод. Насосашта штангаш механизированни хьисапе дIатIеи хьатIеи хьувзаяра дола дIоагIаш а балха юкъедоаладаьд. Иштта кхы дукха мероприятеш чакхъяьхай скважинаша луш дола мехкдаьтта дуккагIа хилийтара, кулгашца деча халача балхашта механизаци яра.

Иштта къахьегам вIаштIехьбаьккха къахьегарах укх шера цхьоалагIчеи шоллагIчеи квартаре «Малгобекнефть» НГДУ коллективо мехкдаьттахошта юкъе яьржача Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар, хIаьта кхоалагIча квартале яьккхар шоллагIа моттиг.

Оаха дика кхетаду карагIдаьпначох кхоачамбаь Iе йиш йоацилга. Цудухьа керда торонаш, кхоачамаш лехаргда оаха дIахо. Из дIадех тхогара КПСС ЦК октябрьски Пленума, СССР Лакхехьарча Совета сессе решенеша. Уж решенеш кхоачашъяра дола декхараш белгалдаьхад хIара производственни участке, уж кхоачашдара дола наькъаш а белгалдаьхад.

МагIалбикерча мехкдаьттахошта укх пятилеткагIа хьалхашка латтача керттерча декхарех да иттлагIча пятилеткагIа доаккхаш дола мехкдаьтта дуккагIа хилийтар. Цунца дувзаденна мехкдаьттахой декхарийла ба кийч а яь кьилбаседа МагIалбикера скважинаш болх бе йолаялийта, сероводород увш дола мехкдаьтта доалла скважинаш я кийч а яь болх бе йолаялийта. Скважинашта капитальни текущии ремонт еча бригадий болх цIенхаштта тоа а баь 25 процентал чухьнахьа йоацаш цар къахьегама овсарле лакхъе лаьрхIад. ДIахо а мехкдаьтта тIоанашта низ тIа а лоаттабеш скважинашкара доаккха «Iаьржа дошув» дуккагIа хилийтара тIоанашка чуухийтаргда цкъа пайда ийца дола хий, скважинай призабойни зонана поверхностно-активни веществаща обработка ергья. Иштта да укх гаргарча хана мехкдаьттахоша шоашта хьалхашка оттадаь декхараш. КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеша дегаш гIодаьха мехкдаьттахой кхы тIа а шоай хьинар айдаь къахьегаш ба уж декхараш толамца кхоачашдара.

Н. ОРЕХОВ,
«Малгобекнефть» НГДУ начальник.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета массазарча комиссешка

ТОАДЕ ПАССАЖИРАШ ДIА-ХЬА КХУВЛИЛГА

Пассажирски автотранспорта болх республика къахьегамхой депутатий Советаша теркам беш лелабу. 1974 шера цу балха хьакъехьа дош дийцар промышленноста, гIишлошъяра, транспорта, бувзама комиссе, хIаьта тIехьагIа—республика Лакхехьарча Совета Президиуме а.

Укх деношка Лакхехьарча Совета массазарча комиссе ладийгIар Нохч-ГIалгIай транспортни управлене начальника заместителa В. И. Андреева комиссе рекомендацеши Лакхехьарча Совета Президиума соцами кхоачашбара хьакъехьа яьча доклада.

Комиссе белгалдаьккхар пассажираш дIа-юха кхувлилга тоадара даькъе хоадам боллаш болх баь хилар. Транспортни управлене кхоачашъяьй 1975 шера а бIарчача пятилетка а планаши тIайнца социалистически декхараши. Из де вIаштIехьдаьннад транспорт дикагIа пайда эцаш лелаяри къахьегама овсарле лакхъяри бахьан долаш.

Дуккха балхаш даьд пассажирски предприятеи производственни база дегIайоалаеши чIоагIъеши, тоадаьд уж технически кийчъелга. Хьал а яь болх бе йолаялийтай ГПАП-1, 270 автобуса лаьрхIа гараж, ПАП-3, 200 автомобила лаьрхIа таксомоторни гараж, пхиъ профилактори. Ялх автотранспортни предприяте хьалъяьй контрольно-пропускной пункташ, ийнахьа — автомобилаш юла моттигаш, пхеннахьа — автомобилашта даьтта хьекха механизированни посташ. Ийца хьа а ена дIаоттаяьй 239 единица гаражни оборудовани. Управлене пассажирски предприятей балха юкъе кхувл машинаш тоаяра прогрессивни агрегатно-узловой метод.

1974 шера денз 33 процент дуккагIа хиннай автоoусаш, таксомотораш — 42 процент.

Цунца цхьана автотранспортаца пассажираш дIа-юха кхувлара даькъе дуккха кхоачамбоацараш а къоастаданза дешаш а да. 1975 шера городера автобусни рейсаш хадданза болх белга 72,6 процентагеи, городашта юкъереи города йистереи рейсаш — 89 процентагеи мара кхаьчаяц, хIаьта укх шера ийс бетта 67,84 процентага мара кхаьчаяц. Автомобилаш лела наькъаш телха хилар бахьан долаш 1976 шера дIакъайлай 16 городашта юкъереи 8 городереи маршруташ. Цу тайпара хьал да 1976 шера а.

ХIанз а боагIача тайпара тIахьожам лоаттабац пассажирски транспорта балха диспетчерско - контрольни контрольно-ревизионни службаша. Из бахьан долаш билеташ доацаш нах дIа-юха кхувлаш, пассажирашкара хьанйду ахча водителашеи кондукторашеи шоай доалахьа дерзадеш, автобусаш лелара графикаш телхаеш, таксомоторни парко лерттIа болх ца беш моттигаш дукха нийслу.

Автотранспорт лелача кхерамзле Iалашъяра гIулакх а тоадензадац. Водителий а гIашлой а бехкагIа наькъашка транспортни авареш дукха хул.

Белгалдаь кхоачамбоацараш дIададара а пассажирски автотранспорта болх дIахо тоабара а хьакъехьа Нохч-ГIалгIай транспортни управлене, къахьегамхой депутатий городийи районийи Советий исполкомаша де дезараш белгалдаьд комиссе тIайийцача соцам тIа. Къаьстта теркам тIабахийтаб бахача наха мел эш уж дIа-юха кхувла транспорт хилийтара, пассажирашта гIулакх дара культура лакхъяра, контрольно-ревизионни диспетчерски службай болх тоабара, билеташ доацаш нах дIа-юха кхувлилгеи нахагара хьанйду ахча шоай доалахьа дерзаделгеи дIададаккхара, транспорт лелача кхерамзле Iалашъяра, транспортни предприятеш эшаш йолча техникаца, оборудованеца, инвентараца Iалашъяра.

Дег тIара баркал

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 59 шу дизарца Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумга, СССР Министрий Советага вай мехка къахьегамхошкара, партийни общественни организацешкара, предприятей, стройкай, колхозийи, совхозийи, учрежденей коллективашкара, Советски Эскареи Флотеи бIухошкара дуккха телеграммаши письмоши кхаьчад. Советски общества морально-политически йохаргйоацача цхьоагIон, Коммунистически партена, новкъост Л. И. Брежнев керте латтача цун ленински Центральни Комитета гонахьа советски халкъ кхотаденна хилара тешал деш моаршал дайтача каьхаташ тIа хьагойт КПСС-и Советски правительствaн чуреи арахьареи политика йизза къоабалъеш хилар.

Советски наха хоам бу КПСС XXV съезда исторически решенеш вахаре кхоачашъеш шоашта карагIдаьннача хьадда долча гIулакхех, 1976 шера заданеш толамца кхоачашъе, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара даха ма-доаггIара накъадаха, иттлагIа пхе шера план бIарча кхоачаш а тIехкхоачаш а е дика лард йолла шоаш кийча болга хьахойт. Болхлоша, колхозхоша, интеллигенце деташ айденнеи чIоагIа къоабалъеши тIайийцай КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара положенеши выводаши.

Моаршала телеграммаши письмоши кхаьчад социализма вежарашха долча мехкий кулгалхошкара, коммунистически болхлойи, къаман-демократически партешкара, правительствашкара, паччахьалкхени общественни деятелашкара, доазол дехьарча мехкий демократически организацешкареи къаьст-къаьстача гражданашкареи. Вай доттагIаша дега тоам а хулаш белгалду Советий Мохк Сийлахь-боккхача Октябра идеалашта даим тешаме болаш хьабоагIаш хилар, дерригача халкъий хьашташа дIа ма-деххара йола цун машар беза арахьара политика лоарзагIа ца йоалаш чIоагIеи инициативаи йолаши хилар. Машараи дуней халкъашта юкъера вIаши цхьана гIулакхаш леладараи, халкъий паргIатони шоай лоIамагIа хилараи тIехьа дIахо къовсам лоаттабара КПСС XXV съездо тIайийца программа чакхйоахаш Советски Союзо дунен халкъашта юкъе беш бола болх шерра кхета а бу, хьал а лоац.

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дег тIара баркал оал Сийлахь-боккхача Октябра 59 шу даларца дувзаденна моаршал дайтача а дикадар хилча ловш а каьхаташ яхийтача партийни, советски общественни организацешта, предприятейи учрежденейи, стройкай, колхозийи совхозийи коллективашта, Советски-Эскареи Флотеи бIухошта, партеи къахьегамеи ветеранашта, берригача советски наха, социализма вежарашха долча мехкий кулгалхошта, коммунистически болхлойи, къаман-демократически партешта, правительствашта, паччахьалкхени общественни деятелашта, демократически организацештеи къаьст-къаьстача гражданаштеи.

КПСС Центральни Комитет | СССР Лакхехьарча Совета Президиум | СССР Министрий Совет

Л. И. БРЕЖНЕВ К. А. ПЕРЕСАЦА ВIАШАГIКХЕТАР

27 ноябре Кремле КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев вIашагIкхийтар Венесуэла Республика Президентаца Карлос Андрес Пересаца.

Л. И. Брежневеи К. А. Пересаи юкъе доттагIлеи къамаьл хилар. Из къамаьл деш дийцар советски-венесуэльски шин оагIон отношенеш дегIаяхкара керттера лостамаши дунеи халкъашта юкъерча хIанзарча хьала овлаи тIара проблемаши.

СССР-и Венесуэлаи юкъе цхьана леладу гIулакхаш шердар шинна а мехка халкъашта юкъера доттагIал чIоагIлар ловш болга гуча хилар белгалдир дегашта тоам а хулаш.

Л. И. Брежневи К. А. Переся цхьатарра уйла йолаш ба хьашт долаш йола ерригa паччахьалкхенаши халкъаши кхоххам дIахо а кIаьдбара, герзашца кийчдалар сихдар соцадара даькъе хьадда гIулакхаш дара, герз дIадаккхарга довлара, дунеи халкъашта юкъера кхерамзлеи машари чIоагIбара шоай низаш дуккагIа тIадахийта дезаш хилара.

ДоттагIлеи хьале чакхдаьнна къамаьл деча дакъа лаьцар СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК Генеральни секретара помощника А. М. Александрова, Венесуэлерча СССР посола В. Н. Казимирова.

ВАРШАВСКИ ДОГОВОРА ДОАКЪАШХОЙ-ПАЧЧАХЬАЛКХЕНИЙ ПРЕДЛОЖЕНИ

1976 шера 25—26 ноябре г. Бухаресте Политически консультативни комитета совещане гулбеннача Варшавски Договора доакъашхой—паччахьалкхений кулгалхоша дийцад тIом ца хилийтарцеи дунеи халкъашта юкъера кхоххам кIаьдлулга кIоаргдарцеи, кхерамзле чIоагIъяра тIехьа къовсам лоаттабарца, Европе вIаши гIойлеи дола цхьана леладу гIулакхаш дегIакхувларца дувзаденна дешаш.

Цар белгалдаьккхар Европа кхерамзлени вIаши цхьана гIулакхаш леладареи Совешани хинначул тIехьагIа дIаяхача хано Совещанеи ТIеххьарча актагIа цун доакъашхоша тIайийцача декхарийи боккха а дикагIча оагIорахьара а лоархIам болга.

Европе а дерригача дунеи тIа а машар дIахо чIоагIбе безилга теркал я деш, хIаьта цу лостамагIа гIулакхаш чакхдаха кийча болга дIа а кхайкадеш, цох доагIар Варшавски Договора доакъашхоша—паччахьалкхенаша дIахайтад лаьрхIа тIайийцача Декларацe тIа. Царна хет тIеххьарча актана кулгаш мел яздаьча паччахьалкхенаша цхьанне духьала шоллагIчо герз юкъедоаккхарг ца хиларах дола декхар тIаэцар цу лерхIараша ма-яххара хургдар, аьнна.

Варшавски Договора доакъашхоша — паччахьалкхенаша — Болгаре Халкъа Республика, Венгерски Халкъа Республика, Германски Демократически Республика, Польски Халкъа Республика, Румыне Социалистически Республика, Советски Союза Социалистически Республика, Чехословацки Социалистически Республика цхьан бартагIа Европа кхерамзлени вIаши цхьана гIулакхаш леладареи Совещане дакъа лаьца ерригa кхыйола паччахьалкхенаш хьажийта аьнна укх письмоца дIайовзийт доаггIаш долча Договора проект.

• • •

ТIайийцад 1976 шера 26 ноябре Бухаресте Варшавски Договора доакъашхой — паччахьалкхений Политически консультативни комитета совещане.

ПРОЕКТ

ДОГОВОР

Лохе барт вIаштIехьбоаккхаш йолча сийлахьча оагIой санна цIераш исахача Европерча кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладареи дешашта йолча Совещане дакъа лоацача паччахьалкхенаша, цу совещане ТIеххьарча акто лерхIарашеи цун положенешеи дегаш айдаь а йолаш:

царна юкъера тешам чIоагIбара, тIема низаш вIашдухьала даьха лоаттаделга меллара, герз дIадаккха новкъостал дара тIаерзаяь керда цхьана акци тIаэца а ловш;

ООН Уставо лерхIарашкеи цун принципашкеи хьежжа гIулакхаш леладе ловш шоаш хилар дIа а кхайкадеш;

ядерни герз вIаши духьала доаккхилга е духьала даккхара кхерам хургбола гIулакх ца нийсдалийта лаьрхIа а йолаш;

Европеи дерригача дунеи тIеи ядерни тIема кхерам кIезигбара юкъе шоашкахьара дакъа лаца безам а болаш, декхараш тIаэц шоашта:

СТАТЬЯ I

Цхьанне шоллагIчоа духьала лаьттан тIа, форда тIа, фега, космически арене хьалхагIа ядерни герз юкъе ца даккха.

СТАТЬЯ II

I-ча статья тIа белгалдаь декхар паччахьалкхений территорешта доагIаш хинна ца Iеш, цар герзашцарча низашта а доагIаш да, дунен моллагIча районе уж дале а.

СТАТЬЯ III

Е Договор ха йоацаш да.

СТАТЬЯ IV

Кулгаш яздара моллагIча, 1975 шера 1 августа гор. Хельсинке Европерча кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладареи дешашта йолча Совещане ТIеххьарча актана кулгаш яздаьча моллагIча паччахьалкхенна хьадийлла да.

СТАТЬЯ V

1. Укханна кулгаш яздаьча паччахьалкхенаша ратификаци е езаш да е Договор. Ратификационни грамоташ дIаехкха йоадаяра депозитари а яь оттаьча правительствага... дIалу.

2. Договор барт вIаштIехьбоаккхаш йолча хIара оагIонна чIоагI а лийя дIаотт цун ратификационни грамота дIаеннача минуте денз.

СТАТЬЯ VI

1. Эрсий, английски, испански, итальянски, французски, немецки текста цхьатарра я йолаш дола Договор дIадилла улладе дIалургда... правительствага.

2. Договора регистраци ергья вIашагIкхийттача Къамий Организаце Устава 102 статьяга хьежжа.

ДИКАГlА, КlОАРГАГlА ХЬАХЬОКХА

РСФСР ПИСАТЕЛИЙ СОЮЗА ПРАВЛЕНЕ

Хьалхагlа оаха хоам ма-барра 24—25 ноябре Грозне КПСС Нохч-Гlалгlай обкома политически дешара Цlагlа болх беш хилар РСФСР писателий Союза правлене секретариата выездной заседани. Тахан оаха кепатох цу заседане материалаш.

С. В. Михалкова даь къамаьл

Мукъба сона укхаза, Нохч-Гlалгlайчен хьаша-да тlаэцара тlера йолча столице, «Вай ханара турпал Къилбаседа Кавказа писателий произведенешка» яхача темана хетаяь РСФСР писателий правлене секретариата выездной заседани хьаелла.

Тхо дог тийша да укх заседане вай литература, Владимир Ильича дага ма-даллара, «халкъа доккхача юкъарча гlулакха дакъа» а хинна дlаэтталга бакъдергхиларах, цунах ленински къаман политика коталоеш вай мехка дахача къамий дохаргдоацача доттагlалеи тешал хургхиларах.

Шийн тайпара белгало йолаш да, революци хилалехьа кхьметтел шийн цlи lоязъе ховш вола саг лаха хала хиннача укхаза, Къилбаседа Кавказе дахача къамий литератураех, ткъеста меттала яздеча, шоай республикашка, областашка, вай мехка дlадайза ца lеш дунен дукхача мехкашка а довзаш дола книжкаш хьакхеллача Къилбаседа Кавказа писателех тахан кlоаргга творчески къамаьл де йиш йолаш вай хилар а.

Заседане доакъашхой, Москвани Российски Федераце дукхача кхьйолча городийн писателаш, тахан го йиш йолаш ба, мехкдаьттахой городера Магlалбикера деиз Кавказа къегача лоамашка кхаччалца, хьарсам диза долча Тийркагара деиз масса доагlача lармхига кхаччалца улла Нохч-Гlалгlай АССР беркате мохк гlулакх довзачеи хlаман хьурмат де ховчен даьй кара болга. Цар даьшеи даь-даьшеи Сергей Миронович Кировеи, Серго Орджоникидзеи, Асланбек Шериповеи, Гlапур Ахриевеи хьалхлеица кlайгвардейшехи интервентехи лорадир Нохч-Гlалгlайчен лаьтта, шоай гlулакхашца цун сий лакхдир.

Тахан берригача мехка довзаш да Нохч-Гlалгlайчен ялат кхедераштеи мехкдаьттахоштеи, хьайбаш леладераштеи комсаш кхеераштеи, машинаш ераштеи энергетикаштеи, химикашта — хургйолча литературни произведеней турпалашта — къахьегам тlа карагlдаьнна доккхий хlамаш.

Нийсса шу хьалха «Литературное обозрение» яхача журналаца пхьана Махачкале чакхъяьккхар вай Къилбаседа Кавказа къамий прозе долча кердачоа хетаяь «Гергача истола» гонахьара заседани. Цо хьахьекхар ткъеста меттала арадувлача Адыгея, Дагестана, Черсий - Балкхаройчен, Къоаршой-Черсийчен, Къилбаседа Хlирийчени Нохч-Гlалгlайчени литературо шийна шерагlа кlоаргагlа теркам тlабахийтар дlадехалга. Кхыдарашна цхьана, цо дагадохийтар вайна Грозне секретариата выездной заседани чакхйоаккхилга.

Къилбаседа Кавказа писателаша (хlаьта уж 234 саг ва), мехка берригача литератораша санна, шоай керттера декхар лоархl наха коммунистически кхетам луча парте тешшаме гlоичаш хилар, керда вахар хьаккхоллачар хьалхарча мугlарашка латтар. Вай заманхой турпала гlулакхаш да цар творчески дегаш урауттаду керттера хьаст. Уж гlулакхаш хьахьокхилга, халкъа вахара юкъе хьинаре дакъа лоацилга литераторий къаьстта сий долашагlа долча гlулакхех цаl да. Из декхар кхоачашде цар мел вlаштlехьдоал къоастаде хьожаргда вай секретариата заседани чакхйоаккхаш.

Вай общество дегlаахара наькъаш белгалдеш, КПСС XXV-ча съездо боккха теркам тlабахийтар вай литературеи искусствои дегlаахара. КПСС ЦК Отчетни доклада тlа Леонид Ильич Брежнева лакха мах бир вай мехка творчески интеллигенце балха. Вай баркал ях партена цо халданза еча йоакхонахи вай хьаллацарахи, цун вайх, писателех, бенача боккхача тешамах.

КПСС XXV-ча съездо доккхий керда декхараш хьалхашка оттадаьд вайна. Шоай творчестваца советски сага — коммунистически общество хьалъечун — вахари къахьегами, вай советски строй капиталистическичул тlех хилар хьахьокха декхарийла ба писателаш.

Дlахо С. В. Михалкова дувц вай парте политиках, вай вахарах, советски писателий балхах доацар дувца гlерташ буржуазни пропагандо лелаеча бlехача гlулакхех. Цар аьлдиташ юхадетт вай беррига мехка санна Къилбаседа Кавказа вахаре а хиннача lалаьмате доккхийча хувцамаша. Уж хувцамаш хьахьокх сиха дегlаухаш доагlача Къилбаседа Кавказа литература а.

Къилбаседа Кавказа дукхача поэташа шоай литература ховзаь ца lеш дерригсоюзни литература ховзду.

Къилбаседа Кавказа цхьабола писателаш лаьттан моллатlча а миlингера го йиш йолча лаккхаленга кхаьчаб.

Къилбаседа-кавказхой толашагlйолча произведеней дикагlйола оагlув я, шоай маlанга диллача интернациональни а йолаш, уж кlоарга къаман хилар.

Масала, Расул Гамзатова книжкаш дешаш, талант йола произведенеш йайна ца lеш вайна гу шийн къам дезача, цун хьаштаца дагардараши кхетадеча, мехка вахар довзача аварца кулгаца уж язъяь хилар а.

Хьэзцаргва вай стихайн прозан тlехдика говзанч вола, дерригача дунеина хозаш балкхарой къаман сиицен оазацеи векаш вола хьакъал дола иллаич Кайсын Кулиев.

Хlаьта поэзи езарех малав Алим Кешокова цlи ца йовзаш? Башха-дика лирик волча цо укх тlехьарча шерашка поэзеи прозеи хьакхеллай мах болеи ирен дукха произведенеш.

Къилбаседа Кавказа литература воккха уж кхо говзанч яьсача моттиге хьахиннавац. Цар творчество хьалхагlа санна хlанз а иккаш я бlаьшерашха йолча халкъа творчествах, вежарашха долча литературай дикагlболча викалий халкъай хьакъалах, Коста Хетагурови Сулейман Стальскийи, Гамзат Цадасаи, Бекмурза Пачеви, Этим Эмини Махмуди, Ингеи Кязим Мечиеви, Батырайи, Цуг Теучежи, Саlид Бадуеви Зоврбик Мальсагови, Эрчи Казаки Хасбот Кочкарови, Эфенди Капиеви, Али Шогенцукови, Махьмад Мамакаеви Хьаж-Бийкар Муталиеви санна болча шоайл хьалхагlа къахьийгача боккхача говзанчий опытах.

Лаьтта санна, кхьь истар тlа латта йиш йолаш дац литература а. Из хьаллаьца латтараш ба атланташ — Адам Шогенцукови Георгий Кайтукови, Исхак Машбаши Максим Цагараеви, Ахмедхан Абу-Бакари Анвар Аджиеви. Тембот Керашеви Осман Хубиеви, Аткайи Нурдин Музаеви, Юсуп Гаппалаеви Шах-Эмир Мурадови, царел къонагlа бола талант йола писателаш. Дукха дикадари лоархlам бари де вlаштlехьдаьннад лоаман мехкарча кхалнаьха Фазу Алиевайи Раиса Ахматовайи, Танзиля Зумакуловайи Халимат Байрамуковайи, Мадинат Гайрбековайи Фаусат Балкаровайи, филологически lилмай доктора критика Лейла Бекизовай.

Дlайха моаршал хоатт аз, аьлар С. В. Михалкова, секретариата заседане баьхкача довкъашхошкеи хьаьшашкеи. Дег тlара баркал оал аз укх башха-дикача городе РСФСР писателий Союза правлене секретариата заседани чакхъяккха торо еннача КПСС Нохч-Гlалгlай обкомаи республика правительстваней.

Аз баркал ях город Грозне къахьегамхоша хержача СССР Лакхехьарча Совета депутато санна яьха ца lеш Къилбаседа Кавказа городех цхьанне, хlаьта хоадамболлаш аьлча, 1928-ча шера «Терек» яхача газете аз сай литературни вахар дlадоладаьча Пятигорска викало санна.

СУРТАШ ТlА: заседане къамаьл деш ва РСФСР писателий Союза правлене председатель, СССР Лакхехьарча Совета депутат, Ленински Паччахьалкхени премей лауреат, педагогически lилмай Академе бокъонца вола член, Социалистически Къахьегама Турпал С. В. Михалков. Аттехьа — заседаней зале.

Х. Х. Бокова даь къамаьл

Нохч-Гlалгlайчен культурни, духовни вахаре тахан хулаш дар доккха хlама да. Парте обкомо, республика Лакхехьарча Совета Президиумои Министрий Советои доккха баркал оал Россе писателий Союза правленена шийн аргlанара заседани цо тхо долча чакхъяккха лархlарах.

Оаха дlайха а дег тlара а моаршал хоатт тхоай безача хьаьшашка — укх заседане дакъа мел лоацарашка, шун болх беркате хилар. Къилбаседа Кавказа литературай лоархlаме проблемаш оаш кlоаргга тахкар дег тlара лов тхона.

Иразеи гlозеи хила оаш Нохч-Гlалгlайчен лаьттан тlа йоаккха ха!

Шоах дуккатlбараш духьашха ба тха республике. Мукъаба сона цунах шоана лоацца дувца.

Боккха болча вай мехка массанахьа санна Советски lаьдал эттача шерашка Нохч-Гlалгlайчене а экономически, социально, культурно дегlаахара даькъе геттара доккхий толамаш даьхад. Промышленни производства юкъара боарам республике 50-зза тlаккхийтаб. Советски lаьдал латтача шерашка тха лаьтган тlоацаша Даьхенна деннад 300 миллион тони совгlа мехкдаьтта, хlаьта 9-ча пятилетка шерашка — 77 миллион тони. Тхо долча мехкдаьттах доакх продукце 50 совгlа тайпа. Хьинаре дегlаух машинашъелга, энергетика, яйга, кхачаи, кхьдола промышленноста доакъош. Нохч-Гlалгlайчен продукци чlоагlа хоатташ я мехка дукхача районашкеи доазол дехьеи.

Юрта боахаме я йоккхий эгалонаш хиннай тханцига. Дукха ха йоацаш ялат, комсаш, соми коартоли йоаккхача доккхий толамаш дахарах республика къахьегамхой даькъала бийцар КПСС ЦК Генеральни секретера Леонид Ильич Брежнева.

lалаьмате доккхий да республика культурни вахаре хиина хувцамаш а. Революци хилале хьалха нохчийн гlалгlайн шоай кепайоазув долаш хиннабац. Хlанз образовани, дешар Нохч-Гlалгlайче мел бахача наьха вахара закон а хинна дlаэттад. Республике бахача нахах хlара кхоалагlвар дешаш ва. Тхо долча 600 школа, юкъера лаьрххlа дешара заведени, цхьа вуз я. Республике шоашта юкъе lилмай 450 доктори кандидати волаш 2,5 эзар lилмай бюлхло ва, Нохч-Гlалгlайчен халкъа боахаме къахьегаш 70 эзар гаргга специалист ва. Республике я культураи унахцlено лоаряреи учреждеией шерра сеть. Бахаш дукха ха йоаккхача нахага диллача цо хьалхарчарех цхьа моттиг лоац. Цудухьа мехка унахцlено лоаряра министерства заказагlа хоазехталаь даькхадац «Бахаш дукха ха йола Нохч-Гlалгlайчен нах» яха фильм.

Да а да республика толамаш доккхий. Цун байракха тlа я кхо орден — Ленина, Октябрьски Революце, Халкъий Доттагlлен. Къахьегамхоша дика кхетаду из парте халданза еча йоахконах, ленински къаман политика толамца вахаре чакхъяхарах, вай мехкарча къамаша шоайла деча гlоновкъосталах, цар шоай къахьегамах хьахиннилга.

Карагlдаьннарех дувцаш оаха, дицалийтац тахани кхоанеи вай де дезар. Экономика дlахо айяра, социально дегlаахара, культурни боарам лакхбара, идеологически болх тоабера гlулакх довза а довзаш пайда эца безаш йоккхий торонаш йолаш я тха.

Дерригa советски халкъ санна, хlанз Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхой хьинаре дакъа лоацаш ба парте XXV-ча съезда, КПСС ЦК октябрьски Пленума, иттлагlча пятилетка заданеш кхоачашъяра тlехь лоаттабеча къовсаме. 30 ноябре республика Лакхехьарча Совета сесси къоастаергья 1977-ча шерара цун планни бюджети, иттлагlча пятилеткера цуи перспективаш. Кхы а лакхагlча лагlа тlа яргья республика экономикеи культуреи.

Мехкдаьттахошта хьалхашка мехкдаьтта доалла керда моттигаш хьалахара декхар оттадаьд. Укхаза керттера лостам ба бурув кlоаргагlа тохар. Овлангара деиз эргайоаккхаш товергья тха мехкдаьтта чакхдоаха заводаш, цо лакхъергья производства эффективность, автомобильни бензинийн дизельни дсагореи дикал. Дlахо дегlаухаргда промышленноста дерригa кхьдола доакъош, хlаьта иштта гlишлошъелга, транспорт, бувзам. Алсамдаргла юрта боахама продукце деррига тайпаш арахецилга.

Кхетадеш да, уж дешаш къоастаярца къахьегамхой вахара боарам лакхлургболга, айлургья цар юкъара культура.

Лоацца аьлча, иштта да тха республике таханарча дийнахьара гlулакхаши таргарча кхоанеи цар йола перспективаш.

Тха литература дегlаахарах, вай мехка кхьдолча къамий литературашта юкъерча цун моттигах, деза хьаший — писателаш, шоана дика хов. Парте XXV-ча съездо хьалхашка оттадаь деррига я тха экономически, социальни, культурни декхараш тха литературий, ерригача творчески интеллигенце лоархlам геттара боккха болга мара кхы белгалдоаккхаргдац аз. Цун болх кхы а айбергба РСФСР писателий Союза правлене секретариата выездной заседане.

Мукъаба сона, деза новкъостий, кхы цlаькхазза а шо моташ-маьрша хилар, литературни творчестве оаш дlахо толамаш дахар, шин вахар иразе хилар ловш ловца баккха.

ВАХАРА УРОКАШ — КХОЛЛАМА УРОКАШ

«Вай ханарча сага сурт-сибат — Къилбаседа Кавказа писателий прозе» яхача РСФСР писателий Союза правлене секретара Н. Е. Шундика доклада тlара.

Нагахьа санна лоаман бухь цхьан сага мара ца гой, из, тlаккха, лоам бац, гувлг мара. Нагахьа санна лоаман бухь дуккхача наха гуш а бале, цар из лоам ба а яхе — тlаккха из бакъда. Деш дола къамаьл Къилбаседа Кавказа халкъий литературай хьакъехьа долча хана хийцца ала йиш йолаш да: укхаза хьахиннад вай мехкарча а цун доазонел арахьарча а дукхача наха бlаргадайна бовхьаш.

Вай тахан къаьстта чlоагlа уйла яиза яргьяц Къилбаседа Кавказа писателий художественни опыте советски наьха гlулакхийн оамалийн динамични низо, керда, исторе чухь хиланза йола общество хьалъеча ше хьа мишта хьокх, юхьиг дlайолаяьраш вайна мел цlенен нийсен бlаргагу, цу хана уж мел тамашийна къаьга нах а хиле дlаотт хьожаш.

КПСС XXV съезде ше Отчетни доклад еш Леонид Ильич Брежнева аьнад: «Дlадаха шераш белгалдаьнад коммунистически общество хьалъяра ерригача парте юкъарча, дерригача халкъа юкъарча гlулакха юкъе тlа-тlа доккхагlа дакъа лоацаш йолча творчески интеллигенце гlулакхаш дlахо хьинар айденна леларца». Иштта шоаш ма-дарра доагlа уж дешаш Къилбаседа Кавказа писателашта а. Иштта оамал йолаш ма дий вай, советски нах, — воай къахьегама лакха мах баро кхы а чlоагlагlа вай хьинар айдеш. Коммунистически парте вайна хьалхашка увттаду доккхий декхараш кхоачашдара керда низаш оарцагlдоахаш. Чlоагlа дог гийша ва со, таханарча секретариата балхо, цун ерригача духовни структуро вай парте XXV съезде шийн тамашийнача низаца совнаьккхача lалаьмате боккха низ болча магнитни поле силовой линешта, Советски мехка ерригa беркате ресурсаш, деррига кхоачамаш кхетамеча. тlагlортача порядке дlаувттадеча магнитни силовой линешта чуйоссаргйолгах.

Вай ханарча турпалах, хlанзарча ханах йола художественни уйла чlоагlьялар белгалдоал тахан эттара кердагlа долча сагота гlча хlамашца даьнна ца lеш а царел совгlа, таханарча денга кхаччалца карагlдаьннача, социалистически общество дегlаихача ерригача сферашка йlаьххача хана lоадаьча а хlамашца. Хьэзцаргда вай, масала, пролетарски интернационализми Советски мехка къамий дош къоастадари санна дола исторически хlамаш. Советски художник хила йиш яц, къамий дош къоастадара даькъера шийн тайпара, шийна нийсса кхы цхьаькха йоаца вай опыт ерригача адамлена, цун кхоане белгалъяра фу маlан долаш я хьожаш цо уйла ца еш, нагахьа санна шийна тlерча ханага хьежжа из вале.

«Нагахьа санна писатель гlашлочоа, наькъа ваьнна водачоа тарвича, — уйла ю Гамзатов Расула «Са Дагестан» яхача шийн книжка тlа, — цо, кхы халкъ долча хьоашалгlа ше дlакхаьчача, дег чу а дехка шийн къаман иллеш дахьа деза шийца, цхьабакъда шийна доахаргдола иллеш чулаца а моттиг йита еза цо дег чу».

Берригaча вай мехка читателий дегашка массаза а моттиг я Гамзатов Расула иллешта; поэт ше хиларах тарра цо хьакхеллад хlара цlагlа, массанена а хьашт долаш дола иллеш. «Са Дагестан» яха цун прозаически книжка а да нах хьагаргболаш. Къилбаседа Кавказа писателий прозе вай ханах лаьца айса дувцаш дола сайча дагалаттараш цу книжкагара дlадоладу аз духхьал вай ханарча, таханарча ден эггара иpaгlа йолча пролемай кlоаргга уйлае ховча, укх минутера тlагlоллара хьисап долаш воацача саго дуне кхетаделга цу тlа художественно хьахьекхаьдаь. Цкъаза моттигаш нийслу, из вале а е кхьвале а волча йоазув де лаьрхlачо, гуш дар хьагойтачун миска дакъа, шийн низаца къоастаяь йоаца иpaгlа йола проблемаш хабарца доастамъяха lомавеннача дика дог долча иждивенца даькъа шийга кхачарах кхоачамбеш. Чакхъяла санна lоттар ярца доастамбоахаш дувц Гамзатов Расула ужжамо болча конъюнктурщиках; «безамах е гоамалах йоаца, цхьабакъда хьаж кхетарца, хlаьта кхы а нийсагlа аьлча, хьаж яккхарца тема лехаш бола писателаш шоашта тlерча хана къонгаш хулалургбац. Уж хана къонгаш а болцаш, цхьан ден къонгаш ба».

Хьалхарча юхьига, «Са Дагестан» яха книжка цун литературни балхах, алхха цун профессиональни спецификах йола ерригa уйлаш чулацца гуллам хетабала тарлу. Из хьалхарча юхьига хеталур мара дац. Из да советски гражданина дуне кхетадарах, граждански гlулакхаш леладара цун оамалах, цун нравственноста кlоаргалах, вай общества вахара ерригача сферашка карагlдувла доккхий хlамаш цо кхетадарах дола книжка. Дешачо цу сахьате кхетадергда, укхаза аварцаш бахаш хилар, — аздy Гамзатов Расула, — тlаккха цу сахьате кхетадолда цо цун ханара саг а — XX бlаьшерен саг укхаза вахилга».

«Са Дагестан» яха книжка дешача хана холу цун автор социалистически интернационализма сага низах чlоагlа дог тийша хилар. Къаьстта йоккха опыт йолаш волча полемиста низаца хlанз а тlехьа лоамарошца ислама цlерагlа, дын фанатизм цар дегашка гlоттае дагахьа къамаьл де гlертаращца цо къувсача хана, шин-шегlа дег чу йосс уйла: а, безамеи вошал долаши дахара шоаш деш дола беркат доаца тlаьхехамаш а тlехьа дынаш дац, мичча бесса уж хиннадале а, бокъонца дола вошал даьраш: адамий историена хан, духовни пасторашта кхьметтел, хьаштдале, бокъонца цlенача дег тlара дикалар де уж гlиртача а, цlена вошал оттадара мелла дэь а хlама дуденна масалаш. Кхыча бесса, историена довзаш дукха да крестови походий къемaташ, къиза инквизицеш, адам хlалакдеш дынo къамаш вlаши карагlа доадаь моттигаш; вай, интернационалисташ, мара дац халкъий доттагlал хьадда, дохаргдоаца бакъдар а даь дlаоттадаь.

Башха - дикача портретий, цу даькъе цун даь, халкъа поэта Цадаса Гамзата портрета а, бlарчча галерея я «Са Дагестан» яхача книжка тlа. Цадаса Гамзата нравственни урокаш цун воl, «Са Дагестан» яхача книжка автора хинна а ца lеш, еза йолаш, селлара чlоагlа сага дего къоабалъеш я. Цу цхьан ханна лоархlаме да «Са Дагестан» яхача книжка, вай ханарча сийрдагlа болча пахах цхьанне дукхача даькъе шийн дагара дараш хьакхайкадара маlан долаш дол ча книжка авторо уж урокаш мел кlоарга lомаяьй читатела ходалар а. Хlаьта мел боккха чулоацам болаш да халкъа поэта Гафуров Абуталиба портрет! Мел дика гlулакхаш долаш, кlоарга уйлаш, беташ болаш ва из саг! Цу портретий маlана духтlаваьла гlерташ хилча, бlаргагу хьопа бокъонца волча лоаман сага халкъах доалла дог-уйла.

Доккхий да, дерригача советски халкъий вахаре а санна, Къилбаседа Кавказа халкъий вахаре хинна беркате хувцамаш, доккхий да экономике, культуре, социальни дегlаухача, шийн психологена чухьа керда кlоаргаленаш, писателаша хьаелла езаш йола кlоаргаленаш шийна чухьа гучаяьнна вола вай ханарча саг нравственни гlулакхашта массе оагlорахьара дегlавара даькъе даькъа толамаш. Уж кlоаргаленаш шийн стихашкеи проза тlеи хьаелл сийлахьча аварски горянкас Алиева Фазус а. «Хlара баьца хьалга тlа дуж тхир» яхача романа тlа лоаман кхалнаьха башха-дикача портретий бlарчча галерея язьяьй Алиева Фазус. Царех я Аймисей а, хатарагlа ялар хинна Кумсият а. Царех я Тавшанат а, Ювсапацара цун безам, везар турпал санна валар, сийлахьча артисткага кхаччалца бах хала никъ. «Ага тlара илли» яхача новеллах чакхйоах драматизмах йиззa йола Шахрузата кхел. Алиева Фазуй кхел цхьа шийн тайпара lаткъийтар сона «Дlатийга илли» яхача новелла. Алиева Фазус язъяь хlамаш аз ешача хана, аз бокъонца ше ма-ярра йола автор санна а цу цхьан ханна — цун произведеней турпал санна а лоархlаш тlаьц из. Цун ерригa творчество — хьалха хиннача лоаман кхалнаьха хьийга бала а сапаргlата йолча хlанзарча лоаман кхалсага сибат а хьагойтар.

— «Родной герб» яхача Алиева Фазуй романа керттера идея говзалал лоархlамегlа а долаш хlама дац дунен тlа яха уйла я. Хьашт дола саг, моллагlа из вале а, нагахьа санна шийн гlулакха говзанч из вале, тlаккха из — саг ва. Боккъал башха идея я, цу тlа а белггала дикача говзанчо санна художественно хьахьекха а я. Вешта, халахете а, говзал бахьанаш теркал ца далла сел говзал йолаш а яц. Гlад а вахе еш аз, масала, вlаьхий саг — падишаха воl, турпал - тlемахо, юххера а, педаш ду пхьар йоl йоалае мишта гlиртаб яха легенда. Вlаьхий саг, кхетадеш ма-дарра, юхаваьккхаз, легендах а дерригача мел дувцачох а чам бенна волча аз, цхьан юкъа романа автор йиц а ялийта, тlаьц из. Тlаккха юхавоахк турпал - тlемахо а, цул тlехьагlа ниэткъа цхьан хlамах са а кхувш автора уйлае воллу со: легенда шийттгара тоае гlерташ йоацал - теш из, е тоъал нийса баьболий-хьогl цо хоржам? Хlаьта шалта а пьккха гlерташ да воллашехьа а, йоlо педаш ду пхьар хержача хана, «Сих ма лел, дунен тlа эгара дезагlа дар — пхьара дошо кулгаш, говзал хозалал дикагlа я, рузкъал дикагlа я, майралал дикагlа я» яхача дешай нийсача маlанах дlа а кхетаваь, цо да ше яхачоа хьатlавоалаваьча хана бокъонца теш со автора болх из хиларах, автор ше ва из кхолламаш деш бола низ санна, сов майра хьагучаьяккхай цо ший идея. Со кхьметтел цунца къувса а волалу, дий хьона, майрал яхар мел аьлча а сел пайдана йоацаш хlама а яц аьнна хеташ, хьештдоацар ма дий, нагахьа санна из пхьар, кхьметтел дошо кулгаш долаш из вале а, зовза хуле, ший безам бале художник а хилийта алхха къонаха а хилийта.

Лоаман кхалсага кхел Къилбаседа Кавказа писателаша массаза а теркалъяьи теркалъеши я. «Фатимат» яхаш трилоги язьяьй черкесски писательницас Кохова Цуцас. Цо ювзаьча йола лоаман кхалсаг зозача йиlигах дог-уйла чlоагlа лакха кхалсаг а хиле дlаотт, лакха я цун граждански уйлаш, лоархlаме да вахарера гlулакхаш. Даргински писатела Магомед-Расула лоаман кхалнаьха кхелаш хьалхагlа а язьяьй чlоагlа терко еш, бокъонца йоккхача драматизмаца «Хартуми Мадинан», «Кхайкаиза», «Чов хинна чlагарг» яхараш санна йолча произведенеш тlа. Хlанз керда повеста гучаьяьнай цун «Акха кхалсаг», «Сийна сигале, кlай морхаш» яхаш — уж а иштта лоаман кхалсагах язъяь я. Хьалхар чу тlа — къона Гульжанат дын харц уйлаш йолаш бараштa духьала а яьле, юртара городе яха дlайода, ший кхел ший бе йолл цо. Шоллагlча тема тlа керттера турпал я тlом болабеннача юххье фронте мар а вийна йиса жеро Мисай. Мисая халача даькъа дукха гlайгlа кхьчай, хlаьта а дог къиза даьннадац цуй, сагал йоакхо елга кхы а кlоаргагlа дег чу дижад цунна. Цкъаза хатарашка дlакхоачаш нийслу Боков Ахьмада «Щийсина lуйре» яхача романа тlа Залахана кхел а. «Мехкарий сердалонаш» яхача адыгейски писатела Тлюстен Юсуфа романа тlара цун турпалаш — Хаджет, Сусана, Кунад — шарlата доазонех майрра дехьабоал.

Хlаьта а, деза новкъостий, уйлаергья вай, из яле а е кхыяле а йолча моттигашка лоаман кхалсага кхелах йола тема къоастаеча хана, даькъазачун, гlайгlен балеи кер чу боаллачун кела оттаь тебаш, тата доацача боралца тlаагlацай-хьогl тийша болх боалла стереотип, лоаман кхалсага хала кхелх ювцача хана цкъаза бокъонца йолча драматизмана меттел дlаувттайой - хьогl мелодрама, сов тlехдаьккха дог чlехкадеш йола бочал? Каст-каста моттигаш нийсслу лоаман кхалсаг дог «деха» а йолаш, цхьабакъда духьалъяьнна, къовсаме гlатта, дог-уйла айде дезача гlулакх дlа ма кхаьччинге а, дахар-денар дувна долалуш, психологизм дlайоалаш, авторо шийна хеттар чудоллаш, хеттача тайпара долла хlама чакхдаларах гlадъухаш, шаьрьенна социологически оамалаш гойтарах доккхал деш йолча оагlоша читатела уйла хоарцаеш.

СУРТАШ ТlА: (аьрдехьа) заседане дакъа лоацаш хинна писателаш С. Чахкиев, Т. Зумакулова, Д. Гранин, (аьттехьа) поэташ Д. Кугультинови К. Кулиеви.

ВАЙ ЗАМАНХО, ЦУН СИЙЛЕН ГIУЛАКХАШ

СЕКРЕТАРИАТА ВЫЕЗДНОЙ ЗАСЕДАНЕРА

Духхьал дегIаахара совленех котдовла гIертар, тIагIолла дувцача реализма, истори юхадувцарга, из харцдахарга каст-каста кхоачавеш долча юкъарча социологически мугIан схематизма доазув, лоамарой вахара цхьа доацаш долча дунеи доазув, былинно - эпически гиперболизма, кицай дидактизма, фольклора цхьан тайпарча бустама, стереотипни хозала доазув, тIеххьара а, хIаман хоадамбоацаш уйла яра, хьалххе а оттаьча идеяца, беркат доацача иллюстративностаца селлара зе деш ше гучадоахача цу хIаман хоадамбоацаш уйла яра доазув санна оаш оашош къоастадеча шийн тайпарча «звуковой» доазонал тIехдовла гIертар боккъонца долаш хинна Iац Къилбаседа Кавказа къамий литературашка. Цу дерригнех котдовла гIертар, боккъонца долаш хинна Iац, боккъонца долаш да дIахьалхашка ахар дехкаш йола баргалаш зIамигга боацача боараме йоахаь хилар дувцаш дола тешавеш дола масалаш. Цхьабакъда, нагахьа санна Къилбаседа Кавказа мел болча писателаша уж кхоачамбоацараш дIадаьхад аз аьлча, хетаргахьа, се хIаман сагота ца хилар гучадалийта ца Iеш, аз сайгара гучайоалийтаргьяр, шийн маIанга диллача эзделахьа йоаца, балмилга кIаьдо тIоар IотIадеттар санна хеталургйола комплиментарность. Цхьабакъда са безам бар шин ченашкара, Къилбаседа Кавказа литератураш хьакхоллача йIайхача ченашкара хьабаьннача критикаша уж кхоачамбоацараш зийнадгеи къоастадаьлгеи белгалдаккха, цудухьа цар оаз цхьадолча дакъе аз хьатIаэц вай художественни сакхетама оаз санна. Аз доаладерга Наталья Капиевай майрагIа долча мукIарлонех цаI: «Этнографизм, бытах сов дукха яздар, дешаш боарам боацаш дукха хилар, фольклора ганзех тIагIолла пайда ийбар е фольклорноста имитировани елга — лоамарой проза цхьан произведенех доала кхоачамбоацар дац».

Докладчико дIахо дийцар укх цхьан минутагIара утилитарно - конъюнктурни санна а йоацаш цхьа итогови, тешавеш къоастамбаь вай замо ше къаьстта кIоарга гучаювлийта езаш болхлой классах долча литературе кхоачашдиза дукха дешаш хиларах.

Да укхаза Къилбаседа Кавказа къамий литературашка шоай толамаш. ЦIи яккха мегаргья негIий писатела Суюн Капаева «Кхуврч» яхача романа, вай заман кагирхой вакалех дувцаш йолча, тIехьагIо инженер хула шофер Аслан керттера турпал волча абзой писатела Бемурза Тхайцугова «Гешемида» яхача повеста, хIирий писатела Умар Богазова «Хий сиха дода моттиг» яхача романа, даргински писатела Ахмедхан Абу-Бакара «Малх аьрзе бIен чу» яха повесть.

Цхьабакъда ши дукхь доацаш дувца вай: Къилбаседа Кавказа къамий литературашка цу произведенеех цаI мукъне доккха хIама а хинна дIаэттайий? А, эттаяц, дерригроссийски, дерригсоюзни доккха хIама цунах ца хиннадаь, хIаьта шоаех цу морча чотагIа мара оаш оашош а ма дувца. ШоллагIа хаттар а дергда аз: кхоачамхиллал цу декхарах лоархIа ца лур духхьал Къилбаседа Кавказа литература мара деций? А, из вай ерригача литература проблема я.

Ахархочох йола произведенеш болхлой классах ярел мел кастагIа хьатIаййю вай йизза яраш санна, автор дувца хIама Iоадаь волга, болхлочох дар лешача хава селлара лозадеш тувсалу хIаман хоадамбоацаш уйла яра из даькъаза мIара цига боацаш хиларах са хIана кхув вай? Цун маIанех цхьание из селлара цIена бакъдолаш хиларах ше а шай цIи яккхар лех. Хье юрта, айла вань хилча, ахархочун вахар наьна шураш Iайх чуIийша хилча, кхыметтел гIанаш а хьона хьай даьдаьней даь-даьданей гуш хиннараш гуш хилча, — тIаккха Iа дувцаш дар боккъонца хинна хилара сино тешал ду, йолхьинг. бел е мангал, хьаштдале кхыметтел комбайн а хьа мишта ный брошюраш тIара Iомаде дезаш хиннадац укхаза. Коартол чуэцара технологега хьажа е фийг бузаш латтача кана къайленах кхеташ воагIача ялат леладечун дег чу доаллачунга хьажа командировашка аха вийзавац укхаза. ХIаьта ахархочун бIаь шераш ха йолча вахара лоаттама, обычеш, нравственни боарамаш, эхь-эздел, ашараш, фаьлгаш, легендаш хьахиннача вахара лоаттама низ укхаза IотIатехача... Ахархочох йолча произведенешка, нагахьа санна писатель юрта, айла вань вале ше гучайоалийт хьона даьшкара доалахьеи йисача хьа духовни дунеи генетически кодо.

Ахмедха Абу-Бакара «Малх аьрзе бIен чу» яхача повеста тIа цудухьа дика хьахьекхабеций боккхий нах, аргда вай, Ашурали, цун сесаг Заза, вIаштIехьдаьннадеций шоаш баьча юртара кхычахьа баха дIабаха безаш хилар кхело кийчдаьча цар дегашка доаллар хьахьокха, хIаьта дукха эсалагIа хьахьекхабеций кердачоа тIехьа къовсам лоаттабераш, аргда вай, Ашурале воI — Мурад?

Сога хатта тарлу. болхлой класса фу гунахьа ла укхаза, тема тIара ваьнавий-те хьо?

А, сона хетачох, ваьнавац. Ахархочох вай яздеча хана — вай дагакхоаб нравственноста хьастех аз мел дийцар. Дагакхоаб цкъаза шийн даьдаьшта гуш хинна гIанаш гу сег из волга, шийн къаман оамалаш, шийн мотт цун болга, дагадохарах лаьтта Iо а вижа дог гIоздаларца чкъорд декарга ладувгIаш е амарваьнна Эльбруса зIогалга е Жигулевски лоамашка хьежа ховш из волга. ХIаьта болхлочох вай язде доладелча — из дерригa а мича дахар ца ховш дайна дIадоал. Шийн мотт, шийн къаман оамалаш йолаш вац-те из, Волга е Тийрк шийна гуча хана дог гIоздалац-хьогI цун, Эльбрусо лакхаленга вехацхьогI из? Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема бирсача шерашка танкаш хьаеш баьхкараша из болат шоай къахьегама хьацарца лувчадарал совгIа лувчадацар эггара цIенагIа долча нравственни хьасташкара доагIачунца, болат дийна хIама долаш санна деш дIаттадечунца, хIана аьлча цун молекулярни структура хIаравар шийн кхел, шийн оамал. кхычар долчунна тара доаца шийн дог-уйла долча болхлой аьна цIи йоаккхача наьха дIайхача синах хьалйизача санна хеталора.

Дикачунга чIоагIа сатувсаш волавелар со айс чIоагIа сий деча писатела Умар Богазова «Хий сиха дода моттиг» яха роман деша. Вай заман болхлой классах геттара белггала роман да из. Дале а цу произведенех а доахк аз лакхе дийца дола кхоачамбоацараш.

Къонахчун ши дукхь довцача деша лоамароша мел сий ду хов сона, цудухьа цу кхоачамбоацарех мердаь къамаьл доацаш аргда аз. Романа тIа яц халкъаш кхелаш, гIомараша чуийцача санна ейна дIаьннай халкъа оамалий белгалонаш, духхьал йоахача цIерех къоастаду Iа хьан къамах ва, дувцаш дар дег чу Iоадаьр хилара тешал ца корадагIац, романа философски концепци яц, хаддаза кхетаду Iа хьалхе а белгалдаьчунга хье вига гIертилга.

Хет сона, болхлой сагах сийрдачеи шоаш ма-дарра долчеи басарашца яздергдола кердача ноахалах бола писателаш каст-та баргболаш санна. БоагIаргба шоай дегашка уйлаш Iоеш боахкараш, аьшкаца гIулакх долаш хиннача шоай даьшта гуш хинна гIанаш хIанзе а го болалуш бараш. Даьй кулгаша дIоахдаь, цар са чудаь дола аьшка цу писателаша хьатIайдергда ялата кха санна атта, цун-дозали марки зийна ца Iеш цар зуврга из аьшка йоккхача топа щити эзика броняи хулаш дIайиттача ханара даь цIен пенои чIоагIал.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема событештен вайнеи ткъаь итт шу юкъ ейнай. Цхьабакъда хIанз а дийна ба фашисташта духьала са а дехке баьча тIем тIа дакъа лаьцараш, лаз цар човнаш, дегаш хьалха санна Iовша дийзачох хьалдиза да. Цу алан замангара ха гаьнагIа ме йоал кIоаргагIа хулаш доагIа советски халкъа карагIдаьнача цу сийлахь-доккхача хIамага, фашистски ордингаш эшара логически бахьанашка, адам гоама долча фашизма идеологи эшара логически бахьанашка дола вай бIархьажар.

Кабардински писатела Алим Кешокова «Кегдаь ла» яхача романа тIа комиссара Доти Кошрокова боккъонча ниисса маIан ду фашизмацарча вай тIема: «Фашизмацара тIом... шийн кIийленга диллача — идеяй къовсам. Адамий исторений буллар мала хургва — коммунистически идеологи е фашизм? Идеалашта, принципашта тIехьара тIом ба яр. Из — классови ба, дерригача халкъий, доккхий а зIамига а ларий адамий кхелех хьекхалуш ба из».

Сона хетачох, фу дагакхаба деза вай заман хьисапе уйла яра кизга чу гIолла Дай-мехка тIема исторега хьежача хана? Эггара хьалха, цивилизаци кIалхаръяккхарах, шоай пачхьалкхенаш, шоай халкъаш, шийн культура, шийн мотт, шийн са кIалхардаккхарах ше хIана баркал яха дезаш да прогрессивни адамлено тIа-тIехь къаьгагIа кхетадеш латтар. Гитлеровски Германел вай котловлара юкъера адамлеи лоархIам мах баь варгвоацаш ба. Цхьабакъда. Малхбузера цхьацабараш из дицдалийта гIерташ ба. Цул совгIа, цхьаккха тайпара из дицле на ловрашта дагадоагIар дохаде гIерташ а ба цхьабараш.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIемах дувцаш хIанз кхоачам хилац нийткъача, дукха басараш долча, бIарчча йолча а иллюстративностах шийн «Лоамий зIогалаш тхьовсанза да», «Кегдаь ла» яхача романашка лоравенкав Алим Кешоков. Бакълув, цу романех дувцача хана, цо факт тайп-тайпарча боарамашка—идеологически, нравственни, психологически тохк яьха критикаш. Иштта дукха бустамаш хиларо автора, лоамарой кхетамах, шийн тайппара цIи лораер волчунна, цу бирсача хана ше гучадалийтача вай син цIийенна товнаш шийн шин тIаьр юкъе хьаьь гIо ду.

Белгалдаккха деза цу темагIа долча книжкаш тIа интернационалистий уйла яра хьинаро дицлургдоацача тайпара ше гучадувлийтилга. Иштта, масала, хIирий писатела Тотырбек Джатиева, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема доакъашхочо «КIайлагIарча наькъашка гIолла» яхача шийн документальни повестиа тIа чIоагIа тешавеш хьахьекхад советски бIухой интернационализмацара дог-уйла мишта, чIоагIлора. «Альпийски повесть» яхача балкхарой писатела Эльдар Гуртуева повеста керттера турпал Мухьмад фашисташца долча латарга кийчвенна вар, халкъий вошалах шийна хетарашка цо шийн нийсархошца — эрсашца, украинашца, черсашца — «Эдельвейс» яхача фашистски дивизе доакъошта духьала тIом баьча цу лоамий лакхален тIа тIаваллал из айвенна хиларах.

Дукха книжкаш яздаьд Къилбаседа Кавказа писателаша исторически темагIа. Из а кхетадеш да: Къилбаседа Кавказа хIара халкъ ше а шийн къаман лоархIам а кхетабеш долча хана шийн къаман биографи дIаязъергйола нах леха безаш хиннад. ДIа мел яздаьр а дац цхьатарра лоархIам болаш. Сона хов, деза повкъостий, мел чIоагIа озабезам ца беш оаш мах бу исторически событеш харцахьа дIаязъяра, истори шийн лоIамагIа харцахьадаккхара, субъективизма. Иштта мара дIатIаэцац оаш хIанзара ха хьа ца а хьоххаш тIехьаьнна исторически тематикана тIавийрзар а.

Нийса а оалаш дукха дешаш аьнад критика черсий писатела Тинуов Хачима «Род Шогемуковых» яхача романах, «Аслан» яхача цун повестах, Кавказа халкъий истори чIоагIа довзаш волча цун произведеней философски концепцеш хIанзарча хана екаш хилар белгал а доаккхаш. Цу тайппара ала мегаргда нохчий писатела Арсанов Саидбе «Маца довз доттагIал» яхача романах а. Критика укхаза а белгалдоаккх цу произведене тIа а лоамарой кортмукъале яккхара болама интернационални бувзамаш, эрсий болхлой класса революциони къовсамцара цун цхьогIо кIоарга тохкаш хилар. Нохч-ГIалгIайчен литература шийн активе дIаяхача революционни ханах дола Боков Аьхмада «Беке къонгаш», Чахкиев СаIида «Бертий бийсаш» яха романаш, Гойгов Аддал-Хьамида «Джан-Гирей», «Серго», «Пробуждение» яха повесташ йолаш да. Долаш да эггара хьалхарча адыгейски революционерах Шовгенов Мосех дола адыгейски писатела Костанов Дмитре роман, къоаршой писательница Байрамукова Халимата «Гуйрайнара седкъа» яха роман, хIирий писатела Цагараев Максима «КхертIой сомадоалача хана» яха повесть.

Къилбаседа Кавказа халкъий литературай къона проза дегIайоагIа кердача произведенеца. Уж произведенеш хIанз а хьахулаш мара латтац, хIаьта уж, керда произведенеш, хIанз а къаьгга шоай юхь хьагуш яц. Бакъда лоархIам болаш да уж хьалтетташ дола хIамаш довзар, цу хIамай лостам кхетабар. Эггара хьалха из да дог тийша хилар, вай идеологех тешам беина хилар. Художественни кхетамца дуне довзара бокъонца дола тIоанаш хьалъайде могаргда алхха дог тийша хилара боккхача низаца, истори ше прогрессага дугаш йолча идеалех беннача тешамца. Дуне довзара хоадам боллаш боацача, къаьгга хоалуш боацача, хувцалуш, гIийло хьекхача мнха могаргдац таланташ йолайолийташ бола низ хинна дIаотта.

Дика язъяь я кхыча къонача писатела Толгуроз Зейтуна «Алые паруса» яха повесть. Къаьна лоамаро Каспот шийн виъ воIаца цхьана майра духьал эттав Даьхе ехка Мусабий хьалха а ваьна юстара боагIача новкъа къайлагIа тIабоагIача немций фашисташта. Къонгех цхьа воI Каракай кхеравеннав, тIом ца беш юстара ваьннав. Из дийна висав, бакъду цу тайпара вахар валарал вогIа да, из повесть аз ешача хана Тарас Бульба дагавехар сона, Остап, Андрей дагабехар, дагаехар Гогола школа.

Къилбаседа Кавказа дукха писателаш ба таханарча кагирхой проблемех яздеш. Из ала доагIа черкесски писатела Ахметов Мухадина «Тха юрта» яхача повестах, хIирий писатела Бацоев Григоре «Проводы до порога» «Кхуврча йоIхал», «Юноши на распутье» яхача повестех, хIирий писатела Марзоев Сергея тIемахоех-моряках язъяьча «На рейде большом» яхача повестах. Нохчий писатела Мусаев Мохьмада а язлу ший «После выстрела» яхача романа тIа хIанзарча кагирхой проблемех, цар нравственни патенциалах. Цунна дагадоахк даьшкара тIехьенга дуцла гIулакхаш, чIоагIа безам тIабаха хьахьокх цо коммуниста, граждански тIема ветеран а колхозаш йоххача дакъа лоацаш хинна а волча Мурдала сибат.

Дог тийша ала йиш я Къилбаседа Кавказа писателашта юкъе Iалаьмата дика цIераш яраш кIезига бац аьнна, социализм котъялар хьахьоккхаш цар язъяь дика произведенеш кIезига яц аьнна. Вай дукххача къамий литература дошо фонда Къилбаседа Кавказа писателаша юкъе хьош дар лоархIаме хIама да. Укхаза доладина нийса хургда Советски Союза литератураи искусстваи болхлой адресагIа КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева КПСС XXV съезде аьнна дешаш: «Советски писателашта, художникашта, композитораашта, театра, кино, телевидене болхлошта — талант, профессиональни говзал халкъа, коммунизма гIулакхна дIалуш мел бараш доккха баркал ала доагIа. Бокъонца йола талант наггахьа мара нийслац. Литератураи искусстваи талант йола произведенеш — из къаман доалахье я».

Коккхал дергда вай Советски пачхьалкхен къаман доалахье совйоаккхача рузкъах, цу даькъе Къилбаседа Кавказа писателаша хьадаьча рузкъах а, хьинаре къахьегарца, воашкара дIадехар кхоачашдарца ебаергья вай из доалахье, партена хьалхашка, советски халкъа хьалхашка, адамленна хьалхашка воаш чIоагIа бехктоккхаме хилар дага а лоатталеш.

СУРТА ТIА: заседане дакъа лоацаш бола писателаш (аьрдехьара аьттехьа) — А. Ведзижев, Дж. Яндиев, Р. Гамзатов.
В. ЕЛИЗАРОВЕИ И. ПЛИЕВЕИ сурташ.

Вай зама, литература дог да. Вай поэтий дикагIа йола произведенеш хIанзара советски вахар дувцаш я. Мехка вахар, вай наьха къахьегам, цар уйлаш, дагардараш, дегагIоз, гIайгIа, цар деза деноши хатараши, дагалаттараши хьашташи, цар тахане кхоакси, лаьттарча вахареи хIама кхолларен беркат, Даьхенцареи кхалсагацарен безам, машари машара тIехьара къовсам. — иштта да тайп-тайпарча ноахалий поэтий укх тIеххьарча шерашкарча книжкаш тIеи цхьацца йолча публикацеш тIеи дувца керттера дар. Кавказа советски поэтий керттерчарех цхьа тема хила а хиннай, йолаш а я - советски Даьхенах йола тема. Из ца хилча вайна е ялат а, е дегагIоз а, е поэзи а, е даь цIеи йIовхал а хургьяцар.

Даьхе, Ленин, парти хестаеш, цар возале лакхьеш, духхьала дIаьвния, юкъарчал доацаш царцара безами раьза хилари дийца Iац. Укхаза я дукха способаши художественни приемаши. Из дика да. Поэзи дийна хул декларацешца а йоацаш, вахар, адамий эггара бочагIа а кIоаргагIа а дола дагалаттараш, цар жовхьар художественни хьисапе хьахьокхарца. Кхаш, лоамаш, долха хиш, наькъаш, гаьнаш, сигалара седкъий, кIии кхай тIа гуш дола селаIад, ше ваьча города е юрта цIенош тIара лоа, догIа, сатассар, бетта сердал, кхай тIа этта морхаш, гIишлош еш бола нах, ахархой, бежа е жа Iуй, кхалсага хозал, къонахчун денал, наьна безами беркати, хьаькъал долча сага уйлаш, къонала хьинар, безам — из дерригa а советски поэзе предмет да.

Къилбаседа Кавказа дикагIа болча поэташа вай хана язду, художникий хила ма-доагIара, вахара чоалхаленеи халонаштеи юстара а ца бувлаш. Са белгалдаккха безам ба духхьалла цо вай поэзи шерача новкъа яккхар, цо из могаяйтар а мехкеи дунеи тIеи чIоагIа дIайовзийтар а.

Советий Iаьдала карагIдаьиначa сийлахь-доккхийча хIамаех цаI да, ховш ма-хиллара, вай мехкарча дерригача халкъий цхьоагIо, цар доттагIал, цар культурай вошал. Из йоккха тема Кавказа поэташкара корайоагIа вайна боккхача художественни низаца, яьсса риторикеи шийла декларативности йоацаш, образно а хоза а из хьахьоккхача шоай гIулакх дукха дезача нахагеи назманчашкареи гIолла. ВIаши мел гаьна хилар советски наьха вежарашха долча гIулакхашта новкъа дарг ца хиларах, цIаккха а ца хиннача тайпара къамашта юкъе йолча дикача уйлаех язду башха дикача нохчий поэтессас Ахматова Раисас.

«СибарегIе! Хьай шорал я
сона совгIата,
ХIаьта лаккале-м лоамаша
лургья хьона»,

яхаш язду цо. Дика аьннад.

Цхьаболча специалисташа таханара стихаш духхьала техниках, заводах, гIишлош хьалъярех, машинех, иштта кхычарех яраш мара ца лоархIаш а нийслу. Бакъда сона хет, из нийса доваци вульгарнии. Поэзе керттера дар саг ва. цун са тIакхувр, дагалаттараш, къувлараш, дунеца, Iаламца, нахаца цун дола гIулакх да. Таханара а тахан эшаш а хила йиш я моллагIча а темаех йола стихаш, нагахьа санна советски сага позице тIара уж язъянь яле, цун эмоцеш, цо кхетадеча тайпара дунеи вахари дувцаш уж яле.

ХIанз, Къилбаседа Кавказа поэзех вай дувцача хана, вай чIоагIа гIаддуган да массехк итташ шераш хьалха санна воай низ мелб хьажарах доаца къамаьл. ХIаьта тахан вай йиза бокъо а йолаш дувц [illegible]

вайза, эггара хьалха Ленински премии СССР Пачхьалкхен премии енна вола Расул Гамзатов, СССР-ен РСФСР-ен Пачхьалкхен премеш енна Давид Кугультинов, РСФСР Пачхьалкхен премии енна Алим Кешоков.

Вай ба поэзена дуккха хIама даь а дуккхача къамий йолча тайп-тайпарча сийлахь-йоккхача поэзе сий даккхара духьа дIахо хьинаре болх беш а бола бокъонца мастераш а. Са укхаза цIи яккха безам ба сий долча гIалгIачун, кхолласше а поэт воллаш кхеллача, бокъонца волча художника Яндиев Жамалдий цIи яккха. Цун стихаш поэтични, образни, маьхара, геттара лоаца, кIезига дешаш долаш, боккха низ, чуловцам, уйлаш йолаш я.

Шоай керда книжкаш ара а даьхад, хIама хьаIовш дIахо а болх беш а ба доккхагIча ноахала кхыбола поэташ а. Сох, бехк ма-боаккхалба цар массане цIи яккха йиш ца хиларах. Уж ба Юсуп Хапалаев, Нурдин Музаев, Анвар Аджиев, Адам Шогенцуков, Берт Гуртуев, Георгий Кайтуков, Максим Геттуев, Аткай Аджнаматов, Сафар Макитов, Кrazимзе Жанэ, Осман Хубиев, Хусин Гашоков. Царех хIаравар теркала ве а хоаставе а доагIаш ва.

Са безам ба юкъерча а зIамагIча а ноахалех болча талант йолча поэтий цIи яккха а. Уж ба Мусса Батчаев, Исхак Машбаш, Теймураз Тетцоев, Кашиф Эльгорав. Нозир Хубиев, Ахмат Созаев. Салих Гуртуев. Петр Мисаков, Анатолий Бицуев.

ХIанз вай поэзи лакхъеннай, стих язъяра культура дикагIа я.

Мастер йовкхо ца йича варгвац шоай гIулакх дIахохьорий, цар говзала. Шийн бахьан доацаш аьнна: «Ученик кхетаве». Творчески кагирхошца беча балха хьакъе бола дукха ха йоацаш баь КПСС ЦК-а соцам геттара шийн ханнахьара документ да. Вошта дулуш мел дар де декхарийла да вай поэтически кагирхошта кхетам балара, уж лакхбара а дегIаккхувла а.

Культуреи чами ца хилара бахьан долаш художественни уйла хуви вай кавказски оалаш долча, художестваца цхьаккха а юкъара хIама доацача хабарица.

«Атта наькъаш поэта наькъаш дац.

Цун котало хала котало я». — нийса аьнад Байрамукова Халимата.

Халкъаца халланза бувзам болаш хилар поэта дола сийлахь-доккха гIулакх да. Халкъ ма дий вайна мотт беннар. Из мах баь варгвоаца хIама да. Вайга мел дола хIама цунгара —вай халкъагара кхаьча да. Вайла хьалха хиннараши вай хьехархойи — гIорбаьнна бола классикаш халкъаца, цун вахарца, кхелаца, къахьегамца, къовсамца, цун хьаштаца а дагалаттарашца а дувзаденна да. Сийлахь-боккха поэташ къонахчал долаш хинняб халкъа къонахчалца, хьаькъал долаш хинняб цун хьаькъалца, сагал долаш хиннаб цун сагалца. Халкъа вахари кортамукъалеи царна керттера хиннад масала я. Из васкет лаьл цар вайна а. Нагахьа санна вай из дицдолийте художникаш хург дац вайх. Поэти дерригача дикачоа, беркат долчоа тешаме хилари. поэти дог цIена, хIиллал доацаш, кхайкача сабагIивала кийча волаш хилари — уж цхьатарра хIамаш да, уж цхьатарра дола кхетамаш да. Поэт а хиле дIаоттац цIена, гуччахьара, дуненна а наха а, дезача деноашта а йоккхарна а дийлла дог дар мара. Из сийлахь-доккха а хувца йиш йоаца а поэзе закон да. Из доладе йиш яц поэта. Из дола шийн цIерах варгва из.

Халкъа, цун хьашташта тешаме хилар поэта да вахара шийна а поэзена а тешаме хилар. ХIаьта поэзена тешаме хилар цунна дола вахар да. Талант йолча сага керттера да болх бар, къахьегар, хIама лохаш хилар. Вайга хила деза сабар, тIагIертта хIама лахар, денал, хьинар. Из дерригa а талант йола чIоагIало я. Вай ба дуккха боккхий, опыт йола, заслуженни мастераш, болаш ба талант йола кагирхой. Вай раьза да воай поэзе хIанз долаш долча толамашта, вай теш цун кхоанехах. Вайна тIехьабоагIараша дIахо хьоргда вай гIулакх, дуккагIа дергда лоаман поэзе толамаши котталонаши. Вай воаш Даьхенна хьалхашка латт воай наинка санна. Вай массаза а гIертаргда воай ялат вошка доагIаш кхоачаредолаш болх бе. Вай долла хIама а дергда воай дукха езача советски Даьхеи сийлахь-йоккхача ленински партеи бенна тешам бакъбара.

* * *

БоккхагIеи къаьнагIеи бола мастераш тIа а ца эцаш, къонача художникаша шоаш боаккх, чIоагIбу никъ яхаш оалаш да. Хетаргахьа, иштта хила а мег. Цу хьакъехьа фунагIа а хила тарлу, укхаза идеализаци е ягIац е къаьначарна а е къонабарашта а, уж а вожаш а вIаши тайп-тайпара гIулакх доагIаш ба, оалаш махиллара. хIаране шийн дар да. ХIаьта литературе шийн моттиг лахара кхычар даьр тIа ца эца бахьан дац. Поэзи хански трон яц, чиновникий кресло дац, гIулакха тIара моттиг а яц. Ше къоастаде деза вахара дешаш, лаха еза шийн уйлаши куцаши, шийн образность. ТIаккха шено йоацаш кораергья хьона литературера хьай моттиг. Шийх доккхал дарах сихагIа мукъаме доал дикагIа хул вайна. Классикаштеи культуранеи оалаш ма-хиллара, е йIайха а е шийла а яц, вай царгахьа букъ берзабарах, хIаьта вайна воашта во хул, нагахьа санна вай безача маьхера ха зехьа дIайохийте.

Укх тIеххьарча хана дукха стихотворенеи книжкаш дийшача, сона хийтар, аз хьалха дийца дикка хIамаш вайна карагIдаьннадале а, дуккха кхоачамбоацараш долаш. Сона хийтар уж кхоачамбоацараш, хетаргахьа, дуккха бола автораш шоашта ховчох доккхал ца хеташ хиларца а лоацаш, бокъонца йола культура — юкъара а, литературни а, стиховой а яр ца хиларах хьахиннад аьнна. Кхы цхьаькха — бокъонца бола чам ца хиларца. Каст-каста хулаш да вайна из чам ца тоъалга, хIаьта из поэта йола гIайгIа я. Цу тIа гIолла хьадоагIа кхыдола хатараш а.

* * *

РСФСР писателий Союза правлене секретарий Н. Е. Шундикеи. К. Ш. Кулиевеи докладех йолча пренешка дакъа лаьцар Нохч-ГIалгIай АССР писателий Союза правлене председатела Р. С. Ахматовас, «Дон» яхача журнала керттерча редактора А. М. Сунчмезова. критика-литературоведа Г. А. Бровмана, Дагестанерча критика К. Д. Султанова, Ставрополерча критика Т. П. Батуринас, РСФСР писателий Союза правлене секретара С. П. Данилова, филологически Iилмай доктора Л. А. Бекизовас, РСФСР писателий Союза правлене секретара С. С. Орлова, поэта-переводчика Я. А. Козловске, РСФСР писателий Союза правлене секретара А. Н. Чепурова, РСФСР писателий Союза правлене секретара Д. Н. Кугультинова, РСФСР писателий Союза правлене секретара А. Д. Коптяевас, РСФСР писателий Союза правлене секретара Н. Г. Дамдинова. Къоаршой-Черсийчерча критика Н. М. Байрамуковас, РСФСР писателий Союза правлене секретара Д. А. Гранина, РСФСР писателий Союза правлене секретара, «Литературная Россия» яхача еженедельника керттерча редактора Ю. Т. Грибова. Къилбаседа-ХIирий АССР писателий Союза правлене председатела Д. И. Темиряева, филологически Iилмай кандидата Х. В. Туркаева, «Советский писатель» яхача книжкай издательства къаман литературай редакце йоккхагIйолча редактора С. У. Алиева, Адыгеерча критика К. Шаззос, РСФСР писателий Союза правлене консультанта Г. А. Лалопцикова.

Секретариата выездной заседани чакхйоалаш къамаьл дир РСФСР писателий Союза правлене председатела Социалистически Къахьегама Турпала С. В. Михалкова.

«Халкъ довзарца ба поэта низ»

РСФСР писателий Союза правлене секретара К. Ш. Кулиева «Къилбаседа Кавказа поэзи тахан» яхача доклада тIара.

Вай гулденнад Кавказе лоамаш долалучча Белинске дешаех, эрсий поэзеи шоллагIа нана хинна дIаэттача Кавказе. Укх лоамашка, цар моакхаза наькъашка лел вайна селлара безача, вай селлара сий де дезача Пушкинеи Лермонтовеи IиндаргIаш.

Поэзи, музыка а санца сага син, сага кхела лакхагIйола, бочагIеи цIенагIеи йола уйла малхаялар я. Цо шийна чулацай бера делакъежари лаьрача човнах леш уллача бIухочун узами, безамо дог лотадаьча йиIий оазеи ийшача полководца балеи, хьалхара воI ваьча даь гIозали цаI мара воаца воI веннача наьна таьзети, форда тIари попа баьццарча гIаний къамаьли. Адамаш цIаккха а даьхадац поэзи йоацаш. Кепайоазон дош ца хиннача хана а фаьлгацеи кицацеи. къахьегамеи ага йисте оалача иллецеи, таьзетерча белхамца нах болча ихай поэзи. Поэзи — лаьттан тIарча эггара доккхагIча хIамасхи тамашенехи цаI, сага эггара езагIа йолча духовни ганзех цаI, цун нравственни цIенони эхь-эзделеи сурт-сибат.

Докладчико дувц Къилбаседа Кавказа республикай болхлошеи ахархошеи шоаш ца кхобеш къахьегарах. парте шоашта хьалхашка оттадаь лекхараш цар толамца кхоачашдарах. Станокашта хьалхашка латтача ялат кхелеча, хьайбаш ловажадеча, мехка дерригa а материальни рузкъа хьакхоллача наха къахьега хар советски лите- [illegible]

тадаьд хIанз а урауттаду парте еча йоакхоно. ИйслагIча пхьтилетка шерашка а берригача мехкаца цхьана къахьийгад вай писателаша, низ, говзал, хьинар ца кходеш хиннаб уж шоай доккха гIулакх деш. Цу юкъа хьакхеллача книжкашта юкъе да мехка хинна а ца Iеш дунеи тIа а дIадайза книжкаш.

Укхаза цхьа шира киц доаладе безам ба са: «Хье тIавагIача вордага хьажжа даккха илли!». Вай советски Кавказа поэташ, дагIа вахар, кхели культуреи боарам боацаш вайна деза долча халкъа ворда тIа. Вай доахараш а цун иллеш да, цуния эшаш дола иллеш. Нийсса аьннад Расул Гамзатова: «Халкъ довзарца ба поэта низ». ГIорваьнна цIи хеза волча аварца тIеххьа къонача поэта гIалгIачо Гирихан Гагиева йоах:

Даьхе, Даьхе со маьлха ваьннав.
КIи фиг санна хьа лаьтта....

Цхьаккха хIаман шек воацаш теш со Гагиевах цо иштта дIайха яхача хана:

Хьа дукхь лалза со,
са Даьхе-нана,
Хьа седкъий бIаргагуш
лалва...

Къилбаседа Кавказа дерригача новхалех болча поэташ шоай эггара боккхагIа бола безам лоархI — вахарца шийца бола безам санна бола Даьхенцареи халкъацареи безам. Вай дагIа дезача ворда тIа а дагIац лаха деза иллеш я дахац вла гIерташ бола бала-зиракаш дунеи тIа кIезига боацилга ховш да вай. Вай фу леладе лезеи малагIа иллеш даха дезеи вайна хьахьеха безам ба цар. Цхьабакъда, царна халахете а, [illegible]

ХIара дийнахьа бIаьш нах хул Грозненски «Индпошив» фабрика № 8 йолча ателье шоашта барзкъаш тегийта баьхка. Безаме тIаэи уж барзкъаш доахараша, хIамаш тегараша. Теган дола барзкъаш ма - могга хозагIа, тIадийхача товргдолаш хилийтара шоай низ кхоачар ду ателье болхлоша. Иштта цар къахьегарах денгара денга дуккагIа хул заказаш дераш. Цар хIамаш тегараштa баркал яхаш предложене книжка тIа даь йоазош дукха да.

Иштта къахьегача ателье коллективо цхьаккха бут дIабахийта бац укх шера пачхьалкхен плани тIанийца социалистически декхараши тIехкхоачаш ца деш. Товарни продукци арахецареи из маьхала яккхареи цхьайтта бетта план 28 октябре кхоачаш а яь. 18 ноябрга кхачалехьа планагIа лаьрхIачул совгIа цо маьхала яьккхай 4800 гаргга сома маьхa продукци. ДIалахача шера цхьайтта бетта тийгарел 24,1 процент дуккагIа барзкъаш тийга а тийга маьхала даьхад укх шера цу юкъа. Къахьегама овсарле лаккъяра пачхьалкхен план бархI процент тIеххоачашъяьй. Планал совгIа кийчъяь еррига продукци цун чотах арахийца я.

Хаддаза социалистически яхье хьалха а латташ шера задани кхоачашъяь массехк бутт болаш дукха болхлой ба цига. Царех ба барзкъаш доахараш Камиева Тамара Петровна, Азиева Лида, Мамилова Люба, хIамаш тега мастераш Хубайнатова Ира, Дударова Аминат, Лалаева Люба, кхы дукха бараш а. Цар хIара сменагIа нормаш 125—135 процент кхоачашъю.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) тегаш долча баракъех лаьца дагабоалаш ба барзкъаш доахараш Л. Мамиловаи Л. Азиеван.

И. ПЛИЕВА сурт.

Доазол дехьара

ГДР. Республике эггара йоккхагӀъярехи техникаца эггара дикагӀа кийчъярехи хургья Арнштадте (Эрфурт округ) хьалъеш латта гофрированни тара завод. Цига оттаяьча оборудованех цхьаяр болх бе йолаялийтай, советски бедалах хьаяь продукци арахеца йолаяьй.

АДН—ТАСС сурт.

ЮГОСЛАВЕ ДОТО БЕСА МЕТАЛЛ

Цхьан хана укхаза гӀолла чакхбоалаш хиннаб Европера Византе бода караванни никъ. Цу паькъа тӀа хьахиннай Зворник яха хӀанзара югославски городок а. Дукъаца хьалъуллаш хиннача цун кресносто Дрина яхача массача ший тайпарча хица хьалъулла атагӀе. Цул тӀехьагӀа ца ухаш сайцай караванаш, тӀаккха дуккха ха яьккхай муэдзиний таташа мара ца боабеш городе сатем латташ. Промышленность йилла шӀенхаштта лаьрхӀа саг хиннавац укхаза: ерригача паччахьа Югославе а хиннаяц из лоадама, хӀаьта дунен шоллагӀча тӀемо йохаяьй укхаза хьахинна из зӀаммигa мара йоаца фабрични производство а.

Халкъа Ӏаьдал эттачул тӀехьагӀа мара ходаланзар Зворника ший терко еш хилар. Из лаьтта къе вӀалла а хиннадац. Города гонахьара гучаяьхай Европе эггара йоккхагӀа йола бокситий запасаш. ТӀаккха Босней Герцоговинная Социалистически Республика цу лаькъа тӀара вахар сихха эргадувла дальар.

Сийрда бесаш доля металлаш чакхдоахаш йола 40 предприяти чуйоагӀача «Энергоинвест» яхача югославски промышленни объединене бувзам тессар «Цветметпромэкспорт» яхача арахьара торговли лелаеча советски организацеца. ОагӀонаша яьча соглашенегӀа, СССР-о дакъа лоаца щи новкъостал деши (гӀирсаш хьалле ахча луши оборудовани телаши), Зворника юххе шерьс лаьрхӀар цу хана болх беш хинна «Власеница» яха рудник, шера ши миллион тоннагӀа кхоачаш бокситаш йоахаргйолаш цун низ алсам а баьккха. Рудникагара 55 километр дӀахо Зворника юххе хьалъотта езаш яр глинозем йоаха завод: хӀара шера 600 эзар тонн алюминиеви бедал. Соглашене тӀа оттадаьд, болх бе йолаялийтача хьалхарча итт шера, юхалург еннача оборудоване мах хьатакхара кеп йолаш, предприяте Советски Союза продукци кхухьийтилга.

«Бирач» аьнна цӀи тилла предприяти хӀанз шоралла а лакхалла а сихха дегӀайоагӀаш латт. Лардаш йохкаш латт производственни корпусашта, наькъаш дехк. Лаьттанна кӀалхара инженерни гӀирсаш хӀанзле а хьалдаь даьннад. Оттаяь ханаш ца туллийташ хадданза ух СССР-ера гӀирса лаьрхӀа оборудованни металлоконструкции. ПланагӀа 1977 шу чакхдоалаш эксплуатаце дӀаяла езаш я «Бирач». Проекта тӀа теркалдаьд гонахье лораяра гӀулакха хӀанз дӀадехараш а. Къаьсттача отстойникашка хицара дӀакъоастаергья «цӀе мӀад» — бокситаш чакхъяьхачул тӀехьагӀа юхейиса хӀамаш, цул тӀехьагӀа мара юха чудохийтаргдац из Дрина чу.

«Цветметпромэкспортаца» «Энергоинвесто» яьча соглашене тӀа а иштта оттадаьд хӀара шера 95 эзар тонн бокситаш ара а хецаш хӀанз болх беш йола «Босанка крупа», «Яйце» яха рудникаш шеръелга а. Реконструкци яь яьннача тӀехьагӀа шера 700 эзар тонн алюминиеви руда телалургда царга.

...Югославе эггара зӀамагӀа йола Черногоре Социалистически Республика Босней Герцоговинная Социалистически Республикаца доазув долаш я. Кхелаш цхьатара я цар. Цхьан хана къе-миска йолаш мехка район хиннача Черногоре а чӀоагӀа уйла тӀайохийт промышленность дегӀайоалаяра, эггара хьалхарча аргӀанна укхаза лаьттах йоахкача пайданеча хӀамаех, цу даькъе бокситех а, пайда эцара.

Черногорски руда доаллача хьалъяьй Титоградера алюминиеви комбинат. Цхьабакъда предприяте производственни торонашка хӀанз кхоачашдулац республиканеи мехкан мел эш алюмини Ӏалашделга. Советски Союзо технически новкъостал а деш низ алсамбаккха лерхӀ укхаза бокситови рудника, глиноземнии электролиний заводий. Новкъостал дергда Болгаре а — кредит лургда.

СЭВ-а членаш долча вокх мехкаша а иштта дакъа лоац Югославе алюминиеви промышленность дегӀайоалаеча. Масала, 1965 шерре а кулгаш яздир СФРЮ-ей ЧССР-ой Ӏаьржачей сийрда бесаш долчей металлургеча вӀаши бедал Ӏалашъяра хьакъехьарча соглашенена. Массехк шу хьалхагӀа город Шибеника юххе алюминиеви комбинат хьалъяра Югославена кредит делар ГДР-о.

ХӀанзара промышленность халкъа боахам, гӀирсаш хьалде вӀаштӀехьаргдацар дайга дото бесса металл ца хилча. Югослави — шоай доалахьа из рузкъа долча кӀеззига мара доацача европейски мехкех цаӀ. СССР-ей кхыча социалистически мехкащей айхха цхьана гӀулакхаш а леладеш низ бола алюмине индустри хьае дага я из.

В. ГАВИЛЕВСКИЙ.
(АПН).

Дешархой кхетам лакхбеш, унахцӀено чӀоагӀъеш

КОМСОМОЛА Нохч-ГӀалгӀай областной комитето, пионерски организаце Совето, халкъа образоване отдело профессиональни организацещца цхьана, «Пионерашей дешархошей салоӀилга дӀахо а тоадара хьакъехьара» КПСС ЦК-ас баь социам кхоачашбеш, цхьабола болх бир дешархой уж каникулашка болча хана салоӀилга вӀаштӀехьдоаккхаш.

Берий унахцӀено лорайрей царна юкъе кхетама болх барей гӀулакх дикагӀа вӀаштӀехьдаккхара бӀарччача ахкана городел арахьарча пионерски лагерашта юкъе традиционни хьажар-конкурс хилар. Республике ерригa а болх беш городел арахьара 16 пионерски лагерь яр. Цига шоай каникулаш йоахаш хилар 22 эзар пионери дешархои. Цул совгӀа, болх беш хилар школашкара городской 46 лагерь, лакхагӀча классашкарча дешархой къахьегамей салаӀарей 21 лагерь, 343 дешархой производственни бригада, 26 школьни лесничество, 345 ремонтно-гӀишлошяра отряд.

Комсомола комитеташа боккха болх бу КПСС XXV съезда, ВЛКСМ XVII съезда, пионерий VII Ерригсоюзни слета материалаш дӀайовзийташ. Республика просвещене министерстваца, боахамий организацещца цхьана вӀаштӀехьъяьккхар «Са къахьегам са республика къахьегама юкъе бода» яха девиз а йолаш ахканара къахьегама четверть. Цунна юкъе дакъа лоацаш хилар 50 эзар дешархо.

1976 шера дешархой производственни бригадаша болх бир 5327 гектар лаьттан тӀа. Цар хьалкхейир хьажкӀаш, шекара свекла, доакъара бурякаш, генараш, бобови культураш, баьцадаараш, кхыйола культураш. 4378 гектар хьуна гӀулакх дир, 1861 тонн доакъар кийчдир, 6496 килограмм саллараш кхедир, 343 школана ремонт йир.

Дешархой производственни бригадай вахаре йоккха стимул а хинна дӀаэттар Наурски района дешархошта ВЦСПС-ей РСФСР просвещене Министерствай ЦӀе байракх ялар.

Республика дешархоша хӀанзалца хьийгачул чӀоагӀагӀа къахьийгар. Масала, Наурски района Мекенски юкъерча школа дешархой производственни бригада членаша Дыбов Игора, Саркисов Николая, Гусев Владимира механизмаш тӀа болх беш 370 тонн люцерна хьоар кийчдир. Цу боахаме хьайбаша Ӏа даккхара эшача цу хьоарах 35 процент хул цох.

Дика болх бир хьуна гӀулакх деш болча дешархоша а. 1587 дешархо юкъе вола 28 лесничество яр цига болх беш.

Гаьнна лакхделар юрташкарча лакхерча классай дешархоша къахьегама юкъе дакъа лоацилга. ДӀадахача шера цаӀ мара ца хиннача укх шера 8 лагерь хилар.

«Са къахьегам са республика къахьегама юкъе бода» яхача ахканарча къахьегама четверта юкъе дакъа лоацаш дешархой, 10 пятилетка хьалхарча шера заданеш кхоачашъеш болх баь ца Ӏеш, шоаш физически чӀоагӀбелар.

«Школашкарча къахьегама коллективашка, дешархой производственни бригадашка, школашкарча лесничествашка, лакхерча классашка дешабалакхерча гӀарий къахьегамей салаӀарей лагерашка кхетама болх вӀаштӀехьбаккхарах» йола ВЛКСМ ЦК методически рекомендацешка хьежжа кхетама болх бир. Дешархой къахьегама коллективашка йийшар КПСС XXV съездах йола лекцеш, дешархошта шоай укх иттлагӀча пятилетке йола планаш ювцаш къамаьлаш дир боахамий кулгалхоша, парте XXV съезда делегаташа, къахьегама ветеранаша вӀашагӀкхетараш хилар.

Республике традиционни а хинна дӀаэттад къонача ахархой, машинаца бож беттача мастерий, бешамаш лелаерий, баьцадаараш кхедерий конкурсаш елга. Царна юкъе дакъа лоацаш хилар эзар совгӀа дешархо.

БЕРИЙ унахцӀеной царца бу кхетама болхи тоабе лерхӀаш укх шера аьхки городел арахьарча пионерски лагерашта юкъе традиционни конкурс хилар. Цига хӀара лагере гӀийртар лагера юкъара гӀулакхаш безамегӀа хургдолаш, отрядашка, кружокашка бу болх кӀоаргагӀа чулоацам болаш хургболаш хьахьокха.

Лагерашка боккха болх бир берашта интернационализма, патриотизма, Ӏалам дезара, физически, эстетически, къахьегама кхетам луш. Из болх эггара дикагӀа бир «Лоаман хьаст» яхачей «Малгобекнефть» НГДУ болхлой берий «Нефтяник» яхачей лагерашка.

«Лоаман хьаст» яхача лагере хӀара сменагӀа летаяьча цӀера хьалхашкей торжественни линейкашкей тӀема ветеранашца вӀашагӀкхетараш, «Зарница» яхача тӀемах дола ловзар, Советски Союза халкъий доттагӀала хетаяь фестивалаши карнавалаши хилар.

Венгрера даьхкача берашца вӀашагӀкхетарахи царца цхьана салоӀаш хиларахи «Лоаман хьаст» яхача лагере хиннача пионерашта дуккха хӀама дайзар Венгрехи цун наьха вахарахи, берий дешарах, салоӀилгах. Пионераша Ӏомадир венгерски иллеш, халхараш. Цу тӀа гӀолла вай пионераша венгерски берашца доккха хьолшал тессар.

Цу лагере боккха теркам тӀабахийтар берашта физически кхетам балара. Спортивни тайп-тайпара ловзараш, туристски походаш, экскурсеш хилар.

Боккха а безаме болх бир республика просвещене министерства, лакхерча школа, Ӏилма учреждений болхлой профсоюза обкома «Раздолье» яхача лагере. Цига йоккха моттиг дӀалоацаш хилар спорт, музыка, туристски походаш, кхыдараш. Бераша лагере Ӏомадир эрсий халкъа иллеш, халхараш, ловзараш, кицаш, поговоркаш.

Хьуни дахчах хӀамаш ечей промышленноста болхлой профсоюза обкома «Зорька» яхача лагере цу тайпара гӀулакхаш дир. Цул совгӀа, берашта чӀоагӀа Ӏомадир улицашка мишта лела веза, мишта лоралда веза. 2 тонн бӀарий гӀаш «говра барг» яха буцц гулйир бераша.

Укх дӀадахача аьхки вай республика лагерашка салоӀаш хилар Казахстанера, Калмыкера, Узбекистанера, Венгрера бераш. «ДоттагӀал» яхача лагере къаьстта йоакхо йир моххь агарах Узбекистанера даьхкача берий. Республика халкъа боахама дерригача доакъой профсоюзни комитеташа новкъостал а деш Узбекистанера даьхкача берашта барзкъаши кога тӀа ювха хӀамаши Ӏалашйир.

Лагерашка къаьстта боккха теркам тӀабахийтар берашта тӀема-патриотически кхетам балара. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тӀем тӀа байнача бӀухой памятникашта хьалхашка Даьхен турпалаш дага лоацаш сийлен гирляндаш ехкилга пионерски лагерашка традиционни гӀулакх а хинна дӀаэттад.

Пионерски лагерашка беш хинна берригa болх «Массаза а кийча ва!» яхача Ерригсоюзни марша маршруташа ма-яххара оттабаь а пионерий VII-ча Ерригсоюзни слета даха мадоагӀара накъадахара тӀаберзабаь а бар.

Слет лаьттача деношка лагерий ерригача радиоузлашка гӀолла пионераштей дешархоштей дӀадовзийтар слете деш хиннар, слета хетаяь пионерски линейкаш, къахьегама десанташ йора.

Республика городашкарчей юрташкарчей ерригача школашка, берий клубашка, берий майдашка бӀарччача аьхки берашца болх бир уж тайп-тайпара хӀамаш де Ӏомабеш. Цига хилар кино дезарий, кемаши самолеташи е Ӏомавалара, дайга ловзараш де хара, барзкъаш ло баккха а из тега а Ӏомавалара, изобразительни искусства, художественни самодеятельноста кружокаш.

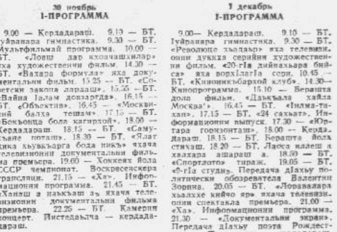
«КӀай ладья», «Тамаш-шашкаш» яхача клубий приз яккхара хиннача шахматехи шашкехи ловзара турнира, «Сона гу дуне» яхача асфальта тӀа сурташ дахкара конкурса, «Сакъердаме старташ» яхача яхьа, «УлицагӀа лелара правилаш йовза» яхача конкурса, кхычарна юкъе дакъа лоацаш хилар геттара дукха бераш.

Яьча итогех эггара дикагӀа болх беш хилар Заводской района В. Терешковай, Ленински района А. Гайдара, Октябрьски района Чайкина Лизай цӀерагӀара берий клубаш.

«Городел арахьа хула пионерски лагераш вожатей кадраща кийчъяра хьакъехьарча» ВЛКСМ обкома социамо ма-яххара моттигашка вожатеш теоретически кийчбе, практически уж Ӏомабе лаьрхӀад 1977 шера апрель бетта «Лоаман хьаст» яхача лагере ворхӀ дийнахьа.

Областной комсомольски организаце йоккха йоакхо ю, парте XXV съезде белгалдаькха ма-хиллара, дешархой ахканара салоӀам дика вӀаштӀехьбаккхара, царна коммунистически кхетам балара, уж физически чӀоагӀбара.

М. ХОЛОХОЕВ,
ВЛКСМ Нохч-ГӀалгӀай обкома секретарь.

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 ноябрь
I-ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. Ӏуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. Мультфильмай программа. 10.00 — БТ. «Ловш дар кхоачашхилар» яха художественни фильм. 14.30 — БТ. «Вахара формула» яха документальни фильм. 15.25 — БТ. «Советски закона лардаш». 15.55 — БТ. «Вайна Ӏалам довзаргда». 16.15 — БТ. «Объектив». 16.45 — «Москвичий балха тешам». 17.15 — БТ. «Бокъонца бола кагирхой». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БТ. «Самукъане поташ». 18.30 — БТ. «Ялат дика хьувкъарга бода никъ» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 19.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. Воскресенскера трансляци. 21.15 — «Ха». Информационни программа. 21.45 — БТ. «Ханаш а наькъаш а» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 22.25 — БТ. Камерни концерт. Йистедаьлча — кердададараш.

II-ПРОГРАММА

16.30 — Концерт. 17.00 — «Алханчурт канал» яха телевидене Грозненски студе документальни фульм. 17.15 — Телехьажархоша хаттараш ду, критика ю, хьехамаш ду. 49-гӀа выпуск. 17.45 — Киножурнал. 17.55 — Юртара вахар (нохчий меттала). 18.25 — Телефильм. 18.35 — «Социалистически яхьа дневник». 19.05 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла». Информационни программа (эрсий, гӀалгӀай меттала). 19.25 — «Артеменко Виктора деза денош а балха денош а» яха телевизионни фильм. 19.50 — «Веснянка» яхача вокально-хореографически ансамбла концерт. (Украински ССР, Херсонски область).

1 декабрь
I-ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. Ӏуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. «Революце хьадаьр» яха телевизионни дуккха серийни художественни фильм. «20-гӀа дийнахьара бийса» яха ворхӀлагӀа сери. 10.45 — БТ. «Кинонивкъбархой клуб». 14.30 — Кинопрограмма. 15.10 — Берашта дола фильм. «Даькъала хайла Москва!». 16.45 — БТ. «Ӏилма-тахан». 17.15 — БТ. «24 сахьат». Информационни выпуск. 17.30 — «Юртара горизонташ». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БТ. Берашта йола стихаш. 18.20 — БТ. Лаьса иллеш а халхара ашараш а. 18.50 — БТ. «Спортлото» тираж. 19.05 — БТ. «9-гӀа студи». Передача дӀахьу политически обозревателa Валентин Зорина. 20.05 — БТ. «Ловзалара хьалхе кийчо яр» яхача телевизионни спектакла премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Документальни экран». Передача дӀахьу поэта Рождественске. Йистеяьлча — кердадараш.

II-ПРОГРАММА

18.00 — «ЗӀамига бераш, шоана». ГӀалгӀай халкъа фаьлгаш (гӀалгӀай меттала). 18.10 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.30 — Хоамаш, реклама. 18.35 — «Хьога а праз кхоачаргда» яха телевидене Грозненски студе документальни фильм. 18.45 — «Къахьегамца сий долаш ва саг». Телерепортаж (нохчий меттала). 18.55 — Берашта дола мультфильм. 19.15 — «Аргун» яхача альманаха оагӀонаш тӀа гӀолла (нохчий меттала). 19.30 — СССР Вежарий республикай денош. Грузински СССР. Кинопрограмма.

РАДИО

30 ноябрь
СССР ВЕЖАРИЙ РЕСПУБЛИКАЙ ДЕНОШ.

Черсий-Балкхарой автономни республика радио Ди.

1 декабрь

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.26 — «Ленинан никъ» газета обзор. 7.32 — Хоамаш. 8.25 — Яхьо толамаш дебаду. Номер 2-гӀа йолча гӀишлошъеча материалий комбинатера передача (гӀалгӀай меттала). 8.40 — Халхара ашараш (нохчий меттала). 9.15 — Парте член еза цӀи я (эрсий меттала). 9.26 — «Вай доттагӀа Ӏалам» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.00 — КПСС Центральни Комитета октябрьски Пленума социамаша дог — урауттаду. (эрсий меттала). 16.15 — Вай ловзадой болча (нохчий меттала). 16.45 — Производства пайда лакхбара тӀехьа. «Ленински никъ» яхача совхозера репортаж. (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

Дешархой каникулаш йолча хана хургйолча экскурсе хьех

Наькъа ахарей экскурсейи Грозненски бюрос лакхерча классашка деша багӀа дешархой каникулаш йолча хана 1976 шера 30 декабре дениз 1977 шера 3 январе кхаччалца «Грозный» яхача турбазе салаӀа хьех.

СалоӀача хана бераш экскурсешка кхувларгда Казбеге, городе гӀолла, изобразительни искусствайи краеведени музеяшка, театрашка, цирке, елка оттаергья, цига берашта совгӀаташ тергда. Путевка мах 34 сом ба. Путевка эца йиш я профсоюза моттигерча комитеташка а наькъа ахарей экскурсейи бюро а.

Хатта хӀама дар укх адресагӀа гӀо: г. Грозный, улица Дагестански, 71, телефонаш: 2-15-12, 2-69-37.

ГРОЗНЫЙ—БАКУ—ТБИЛИСИ—ГРОЗНЫЙ МАРШРУТАГӀА ЙОЛЧА ТУРИСТИЧЕСКИ ПОЕЗДАЦА НАЬКЪА БАХА БЕЗАМ БОЛЧАР ТЕРКАМГА!

Наькъа ахарей экскурсейи Грозненски бюроси туристически поездаца Грозный — Баку-Тбилиси —Грозный яхача маршрутагӀа наькъа баха нах хьех. Поезд наькъа леларгья 1976 шера 10 декабре дениз 13 декабре кхаччалца.

Туристашта лаьрхӀа я кулированни вагонаш, экскурсионни гӀулакх делга, городашка дуа хӀама, хӀаьта наькъа болхаш дуар—шоай чотах. Путевка мах 40 сом.

Путевка эца йиш я профсоюза моттигерча комитеташка наькъа ахарей экскурсейи бюро а.

Хатта хӀама дар укх адресагӀа гӀо: г. Грозный, улица Дагестански, 71, телефон 2-08-53.

ХАОТТАМ

Тахан морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, Ӏуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доллаш. Малхбоалехьара секунде 0—5 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилей фегара температура республике гӀолла —1÷4 градус. Грозне +1+3 градус йолаш хилей тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш. Малхбоалехьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилей фегара температура бийсана — 1—6 градус, дийнахьа — 2+3 градус йолаш хилей тарлу.

Метеостанци.

Доазол дехьара калейдоскоп

«ЗУРМАЙ АТАГӀЕН» АШАРАШ

ГДР къулбехьенерча город Клингентала юххера моттиг дуккха итташ шераш хьалхагӀа дениз «Зурмай атагӀе» оалаш я. Говзача пхьарий кулгашца укхаза хьаяь музыкальни инструменташ дуккха ха хьалхагӀа дениз ерригача Европе цӀи хеза я. НагтахьӀа мара нийслуш йоаца 15 эзар экспонат гулъяьй моттигерча музее. Царна юкъе —къаьнара чӀондарггаш, мандолинаш, гитараш, пандараш.

Дунен тӀарча дуккхача мехкашка, цу даькъе СССР-е а, могае а йоагӀаш чӀоагӀа могаеш я «Зурмай атагӀен» тахханара продукци. Клингентале хьаньча хӀамашта алхха Лейпцигски ярмаркашка ткъо совгӀа дошо медаль еннай.

(АПН).

●

ЭГГАРА ЗӀАМАГӀА ДОЛА КЕРДА ДАЬ БЕР

Массехк кӀира хьалхагӀа краковски клинике даьннад из малха. 500 грамм мара веза хиннавац кӀаьнк. Иззамо долча берага садолийтар атта гӀулакх дац. ХӀаьта а клиникерча лорий вӀаштӀехьдаьннад из де. ВорхӀ кӀира даьнначул тӀехьагӀа 1730 грамм веза хиннав кӀаьнк, 29 сантиметргара 43 сантиметрга кхоачаш лакхвеннав. Кастта цунна хадданза лорий тӀахьожам эшаргбац аьнна хеташ ба нах.

Вл. НАКАРЯКОВ, АПН соб. корр.
Краков.

●

«ОРОЛАГӀА» ЛОВЗАР

КӀаьлда аьлча, кегаденна дешаш къестадара способ «ший тайпара» я Батон-Руж (штат Луизиана) яхача американски городерча судьяй Уильям Хэй Даниэльса. «Ди Вельт» яхача малхбузенгермански газето яздечох, цо еш йола решенеш лелаш долча законашкей гучаяьннача фактошкей хьежжа а ца еш, урагӀа дахийта Ӏодежача эппаза тӀерча оагӀонга хьежжа ю.

(АПН).

●

СЕННА ЭШ РЕКЛАМА?

Торговли лелаер реклама я яхаш да. Фирмашей корпорацешей белггала Ӏалаьмате дукха ахча доаду шоай товар, сага из эшаргеи ца эшаргеи ца хьожаш, ах мах цунга ца боде а из цунга эшийтар духьа. Алхха кепайоазон тӀа еча рекламага, масала, США фирмаша шера дӀадохийт 6—7 миллиард доллар. НийсагӀа аьлча, фирмаша теларг лоархӀаш да ахча. ХӀаьта ма-дарра аьлча, Бристольски Оксфордски университетий экономисташа даьча тохкамаша хьахьекхачох, рекламах (цу даькъе Ӏехабеш йолчох а) мах телараш потребителаш шоаш ба. Оксфордерча Дерек Морриса даьча лоархӀамегӀа, дуккхача товарий мальхацарча цар реклама мах 20 процентагара 30 процентага кхаччалца ба.

Промышленни каша йоах, потребителa кисара совнагӀа хьаозаш дола из ахча цун дизза юха меттаотт, хӀана аьлча реклама бокъонца дӀахойт цунга товар сенна деза а миштад а. Цхьабакъда укхаза а английски Ӏилмахоша даьча тохкамаша хьахьокх, сенна эши миштади дуккха ха хьалхагӀа дениз а дика а хайна даьнна хьогала мела хиш, сигареташ, кхыдараш санна дола товараш эггара дуккхагӀа потребителa чотах дӀадовзийташ хилар.

Г. БОВТ.
(АПН).

САМБО

Массехк ди хьалха чакхъяьннача самбох йолча Нохч-ГӀалгӀайчен чемпионато спортсмений лакхлуш йоагӀача говзалал совгӀа хьахьекхар спорта из дакъа дукха дезаш бараш вай республике тӀа-тӀа дуккхагӀа хулаш боагӀилга. «Локомотив», «Буревестник», «Динамо», «Урожай» яхача спортивни обществашкара бӀаь совгӀа саг вар цу яхьашка хьалхле къувсаш.

Шо-шоай дозала категорешка республика чемпионаш хилар М. Абубакаров, И. Ирисханов, У. Бисултанов (кхоккхе а Аргунера), У. Мараев, С. Кадиев («Локомотив»), вежарий ЧапаевгӀар Вахей Вахиди (Грозненски район), К. Аксатов («Локомотив»), П. Хангашвили («Урожай»), А. Демильханови, Ю. Никонови («Локомотив»).

Чемпионашта делар республика спорткомитета дипломаши памятни совгӀаташи.

Грознерча Ф. Куцеля, Назранерча Я. Мерешкова, Аргунерча А. Кима, Йоккхача АтагӀарча Х. Татаева хьалкхебаьб уж.

М. МЕСТОЕВ,
Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Советерча физически культуран спортен комитета воккхагӀвола инструктор.

СУХУМИ. Сухумски порта акваторе хӀара денна лел парусни яхташ, байдаркаш, каноеш, хӀана аьлча укхаза 20 градусага кхоачаш йӀайха я.

Хи тӀара спорт езаш вола 40 гаргга саг ва тренер Мераб Шелия керте латтача «Динамо» яхача ДСО секце занятешка ухаш.

СУРТА ТӀА: динамовски спортсменаш тренировке.

А. САЛКОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

ЧАКХДОАЛАШ ЛАТТ 1977 ШЕРА

«СЕРДАЛО»

ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу бувзама ерригача отделенешка а промышленноста, транспорта, гӀишлошъеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учреждешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржалеча общественни уполномоченнешка а гӀолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 сомм 12 кепиги: ялх бетта — 1 сомм 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный. Ленина, 9 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарей культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3 этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; партийной жизни и культуры— 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30. корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка